

Leváctví

Michaela Knotová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela KNOTOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Leváctví**

Zásady pro vypracování:

Shromáždění literatury, užší výběr literatury, zpracování literatury
Průběžné konzultace s vedoucím práce
Vypracování teoretické části bakalářské práce
Příprava dotazníkového šetření, předběžná studie, úprava dotazníku
Zadání dotazníků, kazuistika
Analýza a shrnutí výsledků, vyvození závěrů

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DRNKOVÁ, Z., SYLLABOVÁ, R. Záhada leváctví a praváctví. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0113-6

DRTILOVÁ, J. KOUKOLÍK, F. Odlišné dítě. Praha: Vyšehrad, 1994. ISBN 80-7021-097-4

HEALEY, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7178-701-9

SOVÁK, M. Nárys speciální pedagogiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 6. vydání. ISBN 14-072-86

SOVÁK, M. Výchova leváků v rodině: Aktuální problémy speciální pedagogiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 6. vydání. ISBN 14-472-79

SYNEK, F. Záhady levorukosti: Asymetrie u člověka. Praha: Horizont, 1991. ISBN 80-7012-054-1

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Jiří Musil, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

12. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 12. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 10.5.2009 .....

Miroslav Kudrna
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou levorukosti, zejména u dětí prvních tříd základních škol. Teoretická část bakalářské práce porovnává přístup společnosti k levákům dříve a v dnešní době, dále vysvětluje, jak levorukost vzniká a jak funguje mozek leváka. Další kapitola se věnuje přecvičování leváků a popisuje výhody i nevýhody přecvičování, ale také problémy, které následkem toho u dítěte vznikají. Jak k levorukým dětem přistupovat ve škole i doma, je také nezbytnou částí bakalářské práce.

Praktická část vyhodnocuje výsledky výzkumu, provedeného mezi leváky v prvních třídách na základních školách. Výzkum se týkal především problémů při psaní, školního prospěchu a somatických potíží dítěte.

Klíčová slova: leváctví, lateralita, pravá a levá mozková hemisféra, dominantní hemisféra, přecvičování, vedoucí ruka.

ABSTRACT

This Bachelor thesis is written on the topic **Left-handed people**, especially it describes problems of children in the first class on the basic school.

The theoretic part of Bachelor thesis compares stances of society to left-handed people sooner and now, next it tells, what left-handed people accrue from, and how works the brain of left-handed people. Next chapter attend to learning left-handed people write right hand and describes advantages and disadvantages of this, but also problems, that are results of this learning. How to approach to left-handed children at school and also at home, it's necessary part of Bachelor thesis, too.

Practical part analyses results of research, that was made between left-handed children in the first classes on the basic school. The research was related especially to problems with writting, school success and somatic problems of a child.

Keywords: left-handed people, laterality, right and left brain hemisphere, dominant hemisphere, learning to write with right hand, lead hand.

Motto:

„Víš, co jsi?

Jsi zázrak. Jsi jedinečný.

Po celá ta léta, co je svět světem,

tu ještě nebylo takové dítě, jako jsi Ty.

Žádné nemělo Tvoje nohy, ruce, šikovné prsty, Tvé pohyby.

Může z Tebe být Shakespeare, Michelangelo,

Beethoven, můžeš dokázat cokoliv.

Jsi opravdu zázrak.“

Pablo Casals

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.“

.....

„Děkuji panu Prof. PhDr. Musilovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce. Také děkuji své rodině za podporu po celou dobu mého studia.“

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 LEVÁCTVÍ DŘÍVE A DNES	14
1.1 LEVÁCTVÍ V MINULOSTI.....	14
1.2 LEVÁCTVÍ V SOUČASNOSTI	15
2 POČÁTKY LEVORUKOSTI	17
2.1 VZNIK LEVORUKOSTI.....	17
2.2 DIAGNOSTIKOVÁNÍ LEVÁCTVÍ	18
3 SPRÁVNÝ NÁCVIK PSANÍ LEVOU RUKOU	21
4 PŘECVIČOVÁNÍ LEVÁKŮ	22
4.1 VÝHODY PŘECVIČOVÁNÍ	22
4.2 NEVÝHODY PŘECVIČOVÁNÍ	23
4.3 PROBLÉMY, SOUVISEJÍCÍ S PŘECVIČOVÁNÍM	23
5 POMŮCKY PRO LEVÁKY	27
6 VÝCHOVA LEVÁKA	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
7 VLASTNÍ VÝZKUM: JAKÉ PROBLÉMY OBNÁŠÍ LEVÁCTVÍ PO NÁSTUPU DO PRVNÍ TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY?	31
7.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ.....	32
7.2 VYHODNOCENÍ KATEGORIÍ	55
7.3 PŘÍPADOVÁ STUDIE	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
SEZNAM TABULEK	60
SEZNAM GRAFŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH	62

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám problémy, spojenými s levorukostí, a to u dětí, navštěvujících první třídu základní školy, u kterých se podle mne budou tyto problémy vyskytovat nejvíce a to z toho důvodu, že nástup do základní školy i psaní samotné je pro dítě velmi stresující, novou a důležitou etapou v životě, tím spíše pokud psaní dítěti nejde tak dobře jako ostatním spolužákům, jeho sklon papíru i tužky je jiný než u souseda v lavici, tudíž se nemá s kým kontrolovat a musí dbát na to, aby sedělo vždy na levé straně v lavici. Paní učitelka většinou věnuje levákovi více pozornosti při psaní a dítě začíná chápat, že je v něčem zvláštní a odlišné od ostatních spolužáků. Toto vědomí vyvolá stud, nízké sebehodnocení a nejistotu. Spolužáci se často levákovi posmívají, což jeho situaci ještě zhorší. Ani doma to nemá levák snadné. Tráví často dlouhé hodiny nad předepsanými písmenky a stále se mu nedaří je správně napodobit. Rodiče musí vynaložit spoustu trpělivosti a shovívavosti u domácích úkolů, zejména pokud se jedná o psaní, se kterým mají prvňáčci už tak velké potíže než si tuto činnost osvojí. Tím spíše prvňák-levák, který si písmenka zakrývá rukou, rozmazává psaní a neví, jak správně uchopit pero.

Pro mou bakalářskou práci budu tedy považovat za leváky ty děti, které levou rukou píší. Teoretická část je vypracována na základě dostupné literatury a zabývá se postojem společnosti k levákům, který zaujímala v dřívějších dobách a jaký zaujímá dnes, dále tím, jak levorukost u dítěte vzniká, jaký je rozdíl mezi funkcí mozku leváka a praváka, nebo jak lze u dítěte levorukost určit, pokud si nejsme zcela jisti. Také popisuje, jak správně s dítětem psát a s jakými pomůckami. Důležitá část teoretické části bakalářské práce se věnuje přecvičování leváků, tím, jaké problémy přecvičování vyvolává, ale také tím, jaké mohou mít přecvičení leváci výhody. Je také nutné zmínit, co dělat, pokud máme doma alespoň jednoho leváka, jak mu přizpůsobit domov a jak jej správně vychovat tak, aby u něj nedošlo k nějakým problémům.

Praktická část hodnotí výsledky výzkumu, provedeného na základních školách ve Zlínském kraji. Pomocí dotazníků, rozdaných rodičům levorukých dětí, chci popsat problémy, s kterými se tyto děti po nástupu do základní školy nejvíce setkávají, jak leváctví ovlivňuje jejich školní prospěch, jestli se u leváků vyskytují nějaké poruchy učení, které bývají často s leváctvím spojovány, a také v kterých předmětech a činnostech leváci vynikají nebo které jim naopak dělají problémy. Otázky dotazníku si rozdělím do několika kategorií a pokusím se zjistit, jestli existuje nějaká souvislost mezi leváctvím a určitými dru-

hy potíží, které se často vyskytují u dětí až po nástupu do základní školy. Podle vyhodnocení dotazníků bude zřejmé, které problémy jsou levorukým dětem společné a tudíž můžou přímo souviset s jejich levorukostí. Ty problémy, které se budou vyskytovat jen u malého počtu jedinců nejspíše spojitost s leváctvím mít nebudou a budou pravděpodobně ovlivněny jinou okolností, kterou tímto výzkumem zjistit nemůžeme. Tento výzkum nedokáže zkoumat všechny faktory, které by se mohly podílet na vzniku problémů dětí, například atmosféru v rodině, vzdělání rodičů, socio-ekonomickou situaci rodiny a podobně, tudíž nemusí všechny zjištěné problémy souviset s levorukostí. Výzkumný vzorek je malý, takže závěry, ke kterým se dopracuji, není možné zobecnit na celou populaci leváků.

Cílem mé bakalářské práce je zvýraznit problematiku leváctví, dále potvrdit nebo vyvrátit některé názory, které o leváctví existují a spojují leváctví s problémy, které se u dětí v první třídě objevují. Chci také zjistit, jak velký význam přikládají rodiče i učitelé leváctví dítěte, a v jaké míře se leváctví dědí z rodičů na potomky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LEVÁCTVÍ DŘÍVE A DNES

Tak, jako odjakživa existují dvě strany-pravá a levá, tak i lidé se dělí na praváky a leváky. V dřívějších dobách zažili leváci spoustu útrap, které je mnohdy poznamenaly na celý život.

Vymezení pojmu: Leváci jsou lidé, kteří preferují užívání levé končetiny nebo části těla před pravou a mají ji více obratnou. V mezinárodní terminologii se praváctví a leváctví označuje lateralita. Drnková a Syllabová (1983, s. 12) říkají, že lateralita je vlastně vztah pravé a levé strany k organismu, kdy jedna strana je vždy více výkonná, aktivnější.

1.1 Leváctví v minulosti

Podle Sováka (1961, s. 15) byl v době kamenné výskyt leváků a praváků stejný. V době bronzové začalo přibývat praváků, protože v dávných náboženstvích byla uctívána pravá strana a na základě mýtů a náboženství vznikl názor, že levá strana i ruka jsou nesprávné. Tento názor přetrvával velmi dlouho a leváctví bylo v pravoruké společnosti potlačováno a přeučováno. V některých kulturách byli leváci dokonce i upalováni, protože leváctví bylo spojováno s čarodějnictvím, v jiných kulturách leváci přinášeli štěstí. V Římě se vojákům-levákům přivazovala levá ruka k tělu, aby používali ruku pravou. Vojsko muselo být „jako jeden muž“ a levák by tuto soudržnost narušoval. V Africe se levorukým dětem dokonce polévala levá ruka horkou vodou, aby v ní odemřely nervy a dítě muselo používat pravou ruku (wikipedie). Leváci to opravdu neměli v minulosti snadné.

Před 20 lety psalo podle Synka (1991, s. 55) levou rukou asi jen 5 % žáků, nyní je leváků ve školách více, přes 10 %. Je to s největší pravděpodobností dáno tím, že bylo zjištěno, jak negativně působí na leváky přeučování a mnozí rodiče od něj ustoupili. Přesto se stále najdou takoví rodiče, kteří se s levorukostí dítěte nechtějí nebo nedokážou smířit. V minulosti byli leváci za užívání levé ruky, tedy jejich přirozené chování, trestáni a přeučováni. Malým prvňáčkům se přivazovala levá ruka k tělu, aby byli nuceni používat ruku pravou. Byla potlačována jejich přirozenost a nutilo se jim chování, které bylo považováno za správné. Jakoby to jejich vrozené chování bylo špatné. Rodiče se často za své levoruké dítě styděli a mnohdy si ani jeho leváctví nepřipouštěli. Snažili se ho „napravit“, jakoby to byla nemoc, kterou lze vyléčit. Rozhodli se, že jejich dítě bude pravák a chtěli pro to udělat vše, aby dítěti pomohli stát se pravákem. Přitom si ale neuvědomili, že mu jen ubližují.

Pod takovým tlakem se děti nemohly správně rozvíjet a trpěly různými poruchami a nejistotou. Bylo jim zakazováno dělat to, co pro ně bylo normální a přirozené, tedy používat převážně levou ruku, a vnučováno to, co jim dělalo problémy a k čemu musely vyvinout velké úsilí, tedy používat ruku pravou. Toto snažení vyhovět přání rodičů stálo děti mnoho energie a proto byly často unavené a nedokázaly se soustředit. Jejich školní prospěch se zhoršoval a tím vznikaly názory, že levoruké děti jsou méně inteligentní než děti pravoruké. Leváctví ale vliv na inteligenci zcela určitě nemá. Také se tvrdilo, že leváci jsou méně šikovní a zruční než praváci. Jejich neohrabanost je ale zapříčiněna spíše tím, že nedokáží tak dobře manipulovat s pomůckami, které jsou uzpůsobené pravákům. Naopak pravák zcela určitě nedokáže používat pomůcky pro leváky.

1.2 Leváctví v současnosti

V dnešní době je situace pro leváky lepší. Učitelé v mateřských a základních školách jsou seznámeni s problematikou leváctví a ví, jak správně naučit dítě psát levou rukou, jaké cviky používat pro uvolnění ruky a jak držet tužku. Rodiče jsou většinou také informováni o tom, jak přistupovat k levákovi a jaké následky má případné přecvičování. Existuje spousta pomůcek, které levákům usnadňují každodenní činnosti, například nůžky, pero, pravítko nebo škrabka na brambory pro leváky. Také je dostupná literatura o leváctví, která může rodičům poradit s výchovou leváka. Levákům poslouží i mnohé internetové stránky, které se tímto tématem zabývají, a kde si rodiče mohou přečíst rady a názory ostatních, vyměnit zkušenosti nebo se jen poučit. Odborníci v pedagogicko-psychologických poradnách se touto problematikou také zabývají, zvláště pokud má dítě se svou levorukostí problémy, nosí špatné známky ze školy, neumí správně držet pero nebo trpí nějakou poruchou učení. V těchto poradnách je také možno udělat dítěti test levorukosti, například u dětí, které se jeví jako obourucí nebo pokud si rodiče nejsou levorukostí dítěte jistí. Ve škole, a výchově vůbec, je středem pozornosti žák a jeho individuální potřeby, zachovává se tedy jeho jedinečnost a rozvíjí se jeho osobnost. Dítě je respektováno takové, jaké je. Leváci mají tedy stejnou příležitost být úspěšní a šikovní jako praváci, pokud nejsou poznamenáni vlivem přecvičování a je jim věnována dostatečná pozornost.

Dokonce v některých oblastech jsou leváci úspěšnější než praváci. Drtilová a Koukolík (1994, s. 21) tvrdí, že mezi leváky a obourukými se vyskytuje více architektů, umělců,

výtvarníků a sportovců než mezi praváky. Také jsou více hudebně a matematicky nadaní. Synek (1991, s. 70-88) shromáždil jména slavných levorukých osobností. Mezi nejvýznamnějšími malíři to byli například Leonardo da Vinci, Raffael, Michelangelo, ruský malíř Sutějev, český Josef Lada byl přeucený levák, Jiří Trnka obouruký, stejně jako Alfons Mucha. Mezi hudebníky můžeme také nalézt leváky. Paul McCartney hraje na kytaru levou rukou a Chaplin byl také považován za leváka. Ve sportu, například v tenise, může levorukost znamenat výhodu. Soupeř, zvyklý hrát s pravákem, bude zmatený a nedokáže odhadnout, jak se bude vyvíjet hra s levorukým soupeřem. Mezi sportovci je spousta leváků, přeucených leváků a obourukých. Patří k nim tenisti Rosewall, Huťka, Kodeš, Navrátilová, Strnadová, Laver a další, v boxu český olympijský vítěz Němeček nebo v šermu Mangiarotti. Velký počet leváků bývá mezi hokejisty, kteří tvoří často i polovinu týmu. Wikipedie tento seznam slavných leváků ještě rozšiřuje. Z klasické hudby řadí k levákům J. S. Bacha, W. A. Mozarta i Beethovena, ze spisovatelů Kafku, Twaina a Andersena, a z malířství mimo jiné Picassa. Také v politice je spousta leváků, stejně jako většina amerických prezidentů nebo členové anglické královské rodiny.

Skoro se zdá, že většina těch, kteří něco znamenají, museli nejdříve projít tvrdou zkouškou života a uhájit si svou přirozenost. Od roku 1976 mají leváci dokonce svůj svátek. 13. srpna je mezinárodní den leváků. Přesto stále existují národy, kde přetrvávají názory, že je leváctví špatné, například v Indii je stále nepřipustné jíst levou rukou a v arabských zemích musí při jídle levá ruka zůstat ukryta.

Další zajímavostí o levácích je to, že častěji trpí alergiemi a astmatem než praváci, jak píše Healey (2002, s. 94). Tuto skutečnost ale v dnešní době není snadné potvrdit, protože alergiemi dnes trpí už téměř každé dítě, bez ohledu na to, zda je pravák nebo levák. Na druhou stranu se leváci lépe uzdravují například po mozkové mrtvici, protože mají přizpůsobivější mozek než praváci.

2 POČÁTKY LEVORUKOSTI

O vzniku levorukosti u dítěte existuje mnoho názorů, mimo jiné i ten, že levorukost je výsledkem problémového porodu či úrazů, nebo poškození mozku. Tyto názory jsou samozřejmě mylné, protože levorukost není porucha organismu, je to jeho vlastnost.

2.1 Vznik levorukosti

Spousta lidí si myslí, že leváci jsou lidé, kteří jen píšou a dělají další věci jinou rukou než praváci. Všechno je ale složitější. Sovák (1961, s. 9-13) to vysvětluje tak, že přední mozek člověka je rozdělen na dvě polokoule, nebo-li hemisféry. Nervy, vedoucí z hemisfér do těla se kříží, pravá hemisféra tedy ovlivňuje levou část těla a levá hemisféra pravou. U každého člověka je jedna z hemisfér dominantní, vedoucí a tu část těla, kterou ovládá, považujeme také za dominantní, druhou za pomocnou. Jen tato dominantní hemisféra řídí funkce řeči. U praváků je tedy levá hemisféra vedoucí, ovládá řeč a pravou stranu těla, která je obratnější a pravák ji více používá. Druhá, pravá hemisféra je označována jako pomocná nebo němá, a ovládá mimo jiné smyslové orgány, hudební vnímání a podobně. U většiny populace je dominantní levá hemisféra. Asi u 10 % populace je vedoucí pravá hemisféra a to jsou leváci. Toto číslo se ale u různých autorů liší.

Nelze přesně určit, kdo je levák, protože existuje i skupina lidí, kteří používají obě ruce stejně, a nazývají se obouručí. Většinou jsou to leváci, přecvičení na pravou ruku. Levou ruku mají sice obratnější, ale cvičením zdokonalili i používání pravé ruky, takže jsou schopni používat obě ruce stejně. Někteří lidé se po přecvičování naučili psát pravou rukou, ale ostatní věci dělají rukou levou. Drtilová a Koukolík (1994, s. 20) ale se Sovákem nesouhlasí a tvrdí, že nejen praváci, ale i 60 % leváků mají dominantní levou hemisféru. Drnková a Syllabová (1983, s. 29) to potvrzují a popisují zkoušku, která byla k tomuto zjištění použita. Do jedné části mozku se vstříkl roztok sodné soli. Pokud se roztok dostal do části mozku, která ovládá řeč, tedy do dominantní hemisféry, došlo u člověka ke krátkodobé afázii, nebo-li poruše plynulosti řeči. Pokud se roztok vstříkl do nedominantní poloviny mozku, k poruše řeči nedošlo. Také existuje možnost, kdy došlo k poruše řeči u obou hemisfér, v tomto případě se centra řeči u člověka nachází v obou hemisférách. Tato zkouška potvrdila, že levá hemisféra je dominantní a jsou v ní obsažena řečová centra u 98-99 % praváků, ale také u 70 % leváků.

Sovák (1961, s. 22) zjistil, že u nejmenších dětí je stejné množství leváků i praváků. Tyto děti ještě nerozlišují, která ruka je pro ně dominantní a používají obě ruce střídavě, náhodně. Dítě se sice narodí se sklonem více používat jednu ruku než druhou, ale až po prvním roce života se tento sklon začíná projevovat při pohybových aktivitách dítěte. Vlivem pravorukého prostředí a díky tomu, že vše je uzpůsobeno pro praváky se většina dětí přeorientuje na ruku pravou, usnadní si tak manipulaci s předměty. Jen ty děti, u kterých je výrazně dominantní levá ruka, zůstanou leváky.

Leváctví je vlastnost dědičná. Neznamená to ale, že levorucí rodiče budou mít vždy levoruké děti. Podle Synka (1991, s. 58) byl v Americe před necelými 50 lety proveden výzkum, který zjistil, že pokud jsou oba rodiče levorucí, pravděpodobnost, že jejich děti budou také levoruké je jen 50 %. Pokud je jeden rodič levák, děti jsou leváky v 17 % a pokud jsou rodiče praváci, mají v 6 % levoruké děti. Důležitou roli také hrají geny, které získali rodiče od svých rodičů.

2.2 Diagnostikování leváctví

Levorukosti dítěte si často všimnou rodiče už v útlém věku, kdy dítě bere různé hračky a předměty do levé ruky. Takové dítě ale nemusí být ještě nutně levák. Děti často ruce střídají a pokud nepoužívají přednostně jednu ruku více než druhou, tak je rozhodující až po nástupu do školy, kterou ruku dítě zvolí pro psaní. Samozřejmě zvolí tu, kterou mu jde psaní a kreslení snadněji a lépe, tedy dominantní ruku. Proces, kdy dochází k přednostnímu užívání jedné strany těla více než druhé, tedy k určení dominantní ruky, nohy a tak dále, se nazývá lateralizace. Lateralizace by měla být dokončena v předškolním věku a znamená to vlastně, že mozkové polokole jsou připraveny konat funkce pro ně určené, vysvětluje Zelinková (2008, s. 185).

Také je možné, že má dítě obě ruce stejně obratné nebo rodiče nechtějí uvěřit tomu, že si jejich dítě vybralo levou ruku ke psaní. V takových případech by se rodiče měli obrátit na pedagogicko-psychologickou poradnu, kde jim odborníci pomohou zjistit laterality dítěte pomocí testů. Jak píše Drnková a Syllabová (1983, s. 83), nejvíce rozšířené jsou Testy laterální dominance, které vytvořil A. J. Harris v roce 1947. U nás se podle Zelinkové (2001, s. 105) zkoumáním leváctví mezi prvními zabývali Příhoda, který v roce 1936 vytvořil první zkoušku laterality, a později Sovák, v jehož práci pokračovali Zdeněk Žlab a Zdeněk Matějček. V roce 1972 Matějček a Žlab vytvořili Test laterality, o kterém se zmi-

ňuje Říčan, Krejčířová a spol. (2006, s. 386). Tento test podle nich obsahuje 19 úkonů (dvanáct na ruce, čtyři na nohy, dva na oči a jeden na uši), které jsou málo ovlivnitelné tlakem pravoruké civilizace, jejich výsledek je tedy nezkraslený a dítě je posouzeno tak, jak používá přirozeně ruce, nohy, oči a uši. Test je vhodný již pro dítě předškolního věku a používá se při zjišťování školní zralosti, laterality nebo při podezření na nějakou poruchu učení. Dítě má například vhodit několik korálek do láhve, míček do krabice, sáhnout si na nos nebo zatleskat tak, aby jedna ruka byla nahoře a druhá dole. Při takových činnostech dítě určitě nepřemýšlí, kterou rukou úkol splní a dělá to automaticky. Testů na zjištění laterality existuje několik verzí, všechny jsou ale velmi podobné Zkoušce laterality od Matějčeka a Žlaba, a obsahují podobné úkoly.

Jednu verzi této zkoušky můžeme nalézt také u Bednářové a Šmardové (2007, s. 13) viz. příloha č. 1. Vyhodnocení těchto testů se vypočítá jako počet úkonů, prováděných pravou rukou plus polovina úkonů, prováděných oběma rukama, tedy neurčitých, celé děleno počtem všech provedených úkonů a to vše je násobeno stem. Výsledek dostaneme v procentech a zjistíme procento úkonů, prováděných pravou rukou. Čím je toto číslo menší, tím více u dítěte převládá levá ruka.

Další zkoušky, často používané pro zjišťování levorukosti u dětí, popisuje Sovák (1961, s. 66-69). Je to například zkouška sepnutí rukou, která byla dříve pokládána za velmi spolehlivou. Podle toho, který palec byl po sepnutí nahoře, ta ruka byla považována za dominantní. Drnková a Syllabová (1983, s. 80) ale říkají, že tato zkouška laterality určitě nedokáže, protože polovina populace spíná ruce pravým palcem nahoru a druhá polovina levým, což nesouhlasí s počtem leváků a praváků v populaci.

Dále dítě může navlékat korále či nit na jehlu. Nezáleží na tom, co drží v které ruce, ale kterou rukou pohybuje, jestli jehlou k niti nebo niti k jehle. Malé děti mohou stavět například kostky na sebe. Zkouška vedoucí nohy se provádí kopnutím do míče nebo posouváním nohou krabičku podél čáry. Vedoucí oko můžeme testovat například tak, že podáme dítěti dalekohled nebo kornout z papíru, a podle toho, kterým okem se do něj bude dívat, to oko je vedoucí. Zkouška vedoucího ucha se může provádět posloucháním nebo hledáním nějakého zvuku, například pod stolem, ve skříni a podobně. Také lze použít zkoušku pomocí kresby. Tužka by měla být stejně daleko od pravé i levé ruky, aby si dítě muselo vybrat, kterou rukou zvedne tužku a začne kreslit. Tato ruka je většinou vedoucí, ale u přeučení leváků může být pohyb naučený a mohou začít kreslit rukou pravou. Proto by měl

být papír rozdělen na dvě poloviny a dítě kreslí každou rukou obrázek. Pod něj se vždy tou samou rukou podepíše. Rozdíl bude znát. Vedoucí ruka nakreslí obrázek detailněji, jistěji a pevnějšími tahy. Pro zkoušku laterality je také důležité, aby se jí neúčastnili rodiče, pokud je to možné. Dítě, které je doma přeučováno často před rodiči píše a kreslí rukou pravou, ale jen co se rodiče vzdálí, bere tužku do levé ruky. Dítě nesmí být ničím ovlivněno a úkoly musí plnit tak, jak je to pro něj nejpřirozenější.

Drnková a Syllabová (1983, s. 84) tvrdí, že by zkouška laterality měla být součástí zkoušky školní zralosti, aby se předešlo nechtěnému přecvičování a zásahům do vývoje dítěte. Někteří rodiče na otázku, zda je jejich dítě levák odpovídají záporně, nejspíše proto, že nechtějí aby tomu tak bylo nebo se za to stydí, a doufají, že ve škole bude dítě donuceno psát rukou pravou.

3 SPRÁVNÝ NÁCVIK PSANÍ LEVOU RUKOU

Nejdůležitější krok k tomu, aby dítě bylo spokojené a úspěšné, je možnost svobodně se rozhodnout, kterou rukou bude psát, kreslit, jíst a dělat ostatní činnosti. Podle toho, pro kterou ruku se dítě rozhodne, je třeba s dítětem procvičovat správné držení pera a sklon papíru tak, aby se pro něj stalo psaní příjemnou a přirozenou aktivitou. Rodiče musí mít spoustu trpělivosti, protože správný nácvik psaní zabere dost času a dítě je třeba alespoň ze začátku kontrolovat. Také je důležitá spolupráce rodičů a školy, aby působili na dítě stejně. Pokud budou například rodiče hlídat doma dítě, aby psalo správně a ve škole jej učitelka nechá psát tak, jak samo chce, nebude mít toto snažení velký smysl. Podle Matějčka (2000, s. 202) by se mělo s tímto nácvikem začít co nejdříve, ještě před nástupem do školy, protože pokud si dítě osvojí špatné držení tužky nebo pastelky už v mateřské škole, těžko se ve škole nesprávné držení odnaučuje.

Někteří lidé si myslí, že psaní levou rukou je stejné, jen zrcadlově obrácené jako psaní rukou pravou. Není to pravda. Sovák (1961, s. 84-97) popisuje, jak správně psát levou rukou. Dítě musí sedět rovně, oba lokty položené na lavici. Levák má mít při psaní sešit nakloněn pravým rohem dolů, narozdíl od praváka, který ho má pravým rohem nahoru, ale záleží také na dítěti, jak mu to vyhovuje nejlépe. Tužku drží levák uvolněně stejně jako pravák, tužka směřuje k rameni, ruka je hřbetem vzhůru a prsty jsou pod řádkem. Ruka musí být uvolněná, ne křečovitá. Dítě musí vidět, co píše, takže by mělo držet pero alespoň dva centimetry od hrotu. Leváci často nedodrží sklon písma, které by mělo být mírně nakloněno vpravo, a píšou dovrchu, což je pro ně pohodlnější. Jelikož je to jen estetická úprava, není třeba trvat na sklonu vpravo. Domácí procvičování ruky je také důležité, protože pro leváka není snadné uvolnit zápěstí při psaní. Může si to procvičovat kreslením různých vlnovek a elips rukou ve vzduchu nebo na tabuli či papíře, který je ale umístěn tak, aby dítě u kreslení stálo a ruku drželo ve vzduchu. Naučí se tak rychlému psaní se správným sklonem. Je třeba dbát na to, aby dítě kreslilo celou rukou, ne jen prsty. Aby si dítě nevytvořilo negativní vztah ke škole a psaní, je vhodné procvičovat ruku i prsty zábavnou formou. Existují například hry k procvičování jemné motoriky, vyšívání pro děti, omalovánky, vystřihovánky a podobně.

4 PŘECVIČOVÁNÍ LEVÁKŮ

Na konci šedesátých let byla násilně přeučována poslední generace dětí a jak píše Sovák (1986, s. 120), od té doby bylo Metodickým pokynem ministerstva školství z roku 1967 doporučováno vést dítě tak, jak je to pro něj přirozené a podle jeho individuálních vlastností. Přesto se tendence přeučovat leváky udržovala stále v podvědomí lidí, zejména rodičů, ještě mnoho let, pravděpodobně až dodnes. Někteří rodiče, zvláště ti, kteří jsou sami leváci, se hájí tím, že své dítě přecvičují, protože ho chtějí uchránit toho, že bude v pravoruké společnosti bezradné a neohrabané. Také ho chtějí uchránit posměchu od kamarádů a všech nepříjemností, kterými si sami prošli. Přitom ale dítě vystavují ještě větším problémům, které může přecvičování způsobit. Drnková a Syllabová (1983, s. 69-70) provedly výzkum, pomocí kterého se snažily potvrdit nebo vyvrátit tvrzení, že mezi chlapci je více leváků, protože jsou odolnější proti přecvičování než dívky. Tento výzkum prokázal, že rozdíl mezi počtem leváků u chlapců a u děvčat není významný a pohlaví zde nehraje žádnou roli. Dítě, které je nuceno psát méně obratnou rukou, může mít vážné následky po celý život, hlavně pokud dojde k poškození vývoje mozku. Přecvičování může vyvolat poruchy chování, poruchy v sociálních vztazích, ve školní výkonnosti, různé neurózy a jiné. Synek (1991, s. 64) také zdůrazňuje poruchy v citové oblasti, dítě trpí například nejistotou, úzkostí, je nepřiměřeně útočné, vzteká se, nebo naopak je plačtivé a odmítá spolupracovat. Spolu se změnou vedoucí ruky se mění i vedoucí noha, ucho a oko. V některých případech může proto dojít ke chvilkové poruše slyšení, nebo u oka ke krátkodobému, někdy i trvalému šilhání.

4.1 Výhody přecvičování

Jelikož je přecvičení z levé ruky na pravou pro dítě velmi namáhavé a psaní pouze pravou rukou vyčerpávající, často si dítě vypomáhá tím, že v okamžicích, kdy jej nikdo nekontroluje nebo si píše jen pro sebe, používá k tomuto psaní levou ruku. Je to uvolňující a pravá ruka si alespoň od psaní odpočine. Pro dítě je to výhodné. Když už je dítě přecvičované na pravou ruku, levá ruka nezůstane nečinná, ale bude také procvičována a zachová si svou obratnost. V důsledku střídání rukou bude mít dítě obě ruce obratné, šikovné a bude schopno obě používat stejně dobře. Tito lidé bývají nazýváni jako ambidextří nebo-li obou-

ručí. Synek (1991, s. 94) ambidextrií přesně vysvětluje: „Ambidextři jsou vrození leváci s mimořádnými pohybovými schopnostmi, kteří si v plné míře uhájili vedoucí postavení své levé ruky, ale navíc dokázali již v předškolním věku všemu naučit i ruku pravou...“ Ambidextři bývají považováni za nejschopnější jedince v celé společnosti. Také můžeme za obouruké považovat ty, kteří se sice pod tlakem rodičů či učitelů naučili psát pravou rukou, ale ostatní činnosti dělají rukou levou, protože tyto činnosti nepodléhaly kontrole rodičů nebo je rodiče nepovažovali za tak důležité jako psaní.

Sovák (1961, s. 26) tvrdí, že život v pravoruké společnosti obnáší pro leváka spoustu stresových situací, se kterými se musí vyrovnat a to upevňuje jeho duševní stránku a činí ho to odolnějším.

4.2 Nevýhody přecvičování

Při používání pravé ruky se levák potýká se spoustou problémů a nezdarů, které jej mohou odradit od dalších činností. Levák se uzavře do sebe, přestane komunikovat s okolím a cítí se méněcenný. Podle Sováka (1961, s. 31) má přecvičování nejhorší dopad na dítě, které je přecvičované v předškolním a mladším školním věku, kdy dochází k rozvoji mozku. Přecvičování bývá provázeno různými příznaky, například změnou v chování dítěte, které začne být útočné vůči rodičům i okolí. Přecvičování přináší i spoustu dalších potíží, ať už fyzických či psychických, viz. další kapitola. Pokud je ale toto přecvičování leváka včas ukončeno, příznaky velmi brzy vymizí a dítě se dále normálně vyvíjí.

4.3 Problémy, související s přecvičováním

Dříve bylo mnoho problémů spojováno s leváctvím a leváci byli považováni za méněcenné a problémové osoby s agresivními projevy chování. Díky různým výzkumům se zjistilo, že tyto potíže nemají souvislost s leváctvím samotným, ale s jeho přecvičováním, kdy dochází k velkému zásahu do vývoje dítěte. Sovák (1961, s. 38-52) se zabýval a také popsal problémy, které se často vyskytovaly a vyskytují u přecvičovaných leváků. Je to například motorický neklid, kdy dítě nevydrží sedět v klidu, stále je v pohybu nebo alespoň

zaměstnává svou levou ruku nějakou činností, hraje si s tužkou a podobně. Tudiž nosí ze školy poznámky, protože svou aktivitou vyrušuje při vyučování.

Mohou se dostavit změny v chování, které jsou dvojího typu. Buď je dítě plačtivé, nedůvěřivé a nekomunikativní, toto se projevuje u bojácných dětí, nebo je dítě agresivní, neposlušné a může i lhát, toto se projevuje u průbojnějších dětí. Dítě se tak snaží uhájít si svou levorukost a jeho chování je něco jako protest proti přecvičování. Také se vyskytují neurózy, nejčastěji úzkostná, a negativismus, což je chování, projevující se odporem a vzdorem vůči přáním a příkazům autority (Encyklopedie Co je co).

Jako podobný protest můžeme považovat noční, i denní, pomočování dítěte školního věku, nebo-li enurézu, kdy už je toto pomočování nepřípustné. Je zjištěno, že po ukončení přecvičování pomočování ustane během několika dní. Potlačování aktivity levé ruky se často projevuje také v záškubech v obličejí nebo tzv. „okénky“, což jsou stavy, kdy je dítě jakoby duchem nepřítomno, například přestane číst uprostřed věty a není schopno pokračovat. Jakmile se vzpamatuje, pokračuje dále.

Očekávanou reakcí je odpor ke škole, kdy dítě, které je nuceno psát méně obratnější rukou je znechucené neúspěchem, začíná si vytvářet negativní vztah ke škole, učiteli a všemu, co je spojeno se psaním. Může chodit za školu nebo každé ráno tvrdit, že je mu špatně. Bolesti břicha a zvracení se mohou dostavit v důsledku stresu a nepříjemného pocitu, který má dítě ze psaní. To souvisí i se zhoršeným školním prospěchem. Pokud se dítěti ve škole nedaří, přestane se brzy snažit. Je také možné, že má dítě špatný prospěch jen v psaném projevu, protože nevedoucí rukou píše pomalu, s chybami a nepěkně, ale ve slovním projevu může mít prospěch výborný.

Další poruchou, objevující se třikrát častěji u leváků než u praváků jsou poruchy řeči. Ty souvisí s řečovým centrem v mozku, tedy v té hemisféře, která je dominantní. Při přeučování dochází k tomu, že se vytváří řečové centrum i v druhé polovině mozku, nedominantní, a tyto centra se navzájem ruší, omezují svou činnost a dojde například ke koktání. Děti, u kterých se řeč teprve vyvíjí, je tento vývoj v důsledku přecvičování opožděn, začínají později mluvit a také mluví hůře, nesrozumitelně. Psaní dělá levákům také pochopitelně problémy.

Leváci, ale i praváci v předškolním věku píšou velmi často některá písmena obráceně, zrcadlově nebo píšou zprava doleva. Není to projev dyslexie, jak bývá často předpoklá-

dáno, ale toho, že jim ještě chybí orientační smysl, což se brzy upraví. Každý člověk má ale orientační smysl jinak vyvinutý, někdo více, někdo méně. Pokud je přecvičován levák, který nemá moc rozvinutý orientační smysl, může to pro něj znamenat problém. I levákovi, který má orientační smysl dobře rozvinut, může přecvičování tuto schopnost narušit, a to jak při psaní, tak i při čtení. Tyto děti čtou zprava doleva nebo převrací slabiky či písmena. Mimo jiné to může být také způsobeno tím, že má dítě vedoucí jednu ruku, například levou a opačné oko, tedy pravé.

Kreslení je velmi důležitá činnost, kterou si dítě procvičuje ruku, fantazii, rozumové schopnosti, ale také řeč. Záleží na tom, kterou rukou dítě kreslí, jestli svou vedoucí rukou nebo druhou. Centrum řeči je obvykle v té mozkové polokouli, která ovládá vedoucí ruku. Pokud je tedy dítě nuceno kreslit nebo psát rukou nevedoucí, činnost hemisfér se může narušovat a dítě může mít problémy s řečí. Když píše nebo kreslí dítě nevedoucí rukou, není kvalita písma či obrázku taková, jako u vedoucí ruky. Většinou je písmo kostrbaté, přerušované, neúhledné a obsahuje spoustu chyb, protože se dítě soustředí na to, kterou rukou píše a nestíhá kontrolovat ještě i pravopis. Když píše přecvičovaný levák část diktátu pravou rukou a část levou, je tento rozdíl znát.

Samozřejmě když je dítě k něčemu nuceno, vytváří si k této činnosti negativní vztah až odpor. Proto přečovaní leváci neradi píší a vše, co má souvislost se psaním, u nich vyvolává negativní pocity. Aby si alespoň trochu odpočinuli od namáhavého psaní pravou rukou, často ruce střídají, zvláště pokud se nikdo nedívá a nekontroluje je. Uvolní tak napětí, které pociťují při soustředěném psaní pravou rukou. Na druhé straně se tak naučí podvádět, dělat něco rodičům za zády, potají. Střídání rukou má za následek, že dítě je nerozhodné, když si má vybrat, kterou rukou bude kreslit nebo stříhat, ale také v ostatních činnostech je nerozhodné a nejisté, protože není oceněno takové, jaké ve skutečnosti je. Dítě trpí nedostatkem sebevědomí, neví kdo je a má pocit, že je horší než ostatní, protože mu je neustále předkládáno, aby psalo nebo jedlo druhou rukou, než tou, kterou je to pro něj přirozené.

Co se týká prospěchu, můžou mít přečvení leváci nadprůměrně dobrý prospěch, protože překonali tlak okolí a ustáli toto nepříjemné období, navíc zocelili svou osobnost a dokáží se tedy vyrovnávat s neúspěchy lépe než ostatní spolužáci. Na cestě k cíli je neodradí žádný nezdar, jsou průbojnější a odolnější. Také můžou mít podprůměrný školní prospěch, to se týká dětí, které přecvičování velmi těžce nesly, mělo to vliv na jejich sebevě-

domí a tyto děti nedokázaly pod tlakem pracovat, přestaly se snažit nebo jejich výsledky nejsou tak dobré, jako by byly při používání levé ruky.

Sovák (1961, s. 49-52) popisuje několik případů z pedagogicko-psychologické poradny, kdy dítě-levák, které bylo přecvičované, v důsledku tohoto přecvičování začalo trpět poruchami řeči, nejčastěji koktavostí, a také se změnily jeho povahové vlastnosti, dítě začalo být plačtivé, bojácné a přecitlivělé. Rodiče nebo učitelé těchto dětí jim nechtěli trpět leváctví a násilím děti přeučovali. Jelikož měly děti velké problémy, dostaly se do péče odborníků v pedagogicko-psychologické poradně, kde pracovníci vše rodičům vysvětlili a dali jim pokyny, jak vychovávat a přistupovat k levákovi. Rodiče si promluvili s učitelkami a dětem bylo tedy povoleno používat levou ruku a rozvíjet své leváctví. Po ukončení přecvičování problémy s řečí u dětí ustoupily a děti dosahovaly výborných výsledků ve škole a celkově se dobře vyvíjely.

V dnešní době už rodiče ani učitelé na přecvičování netrvají tolik, jako dříve, kdy ještě učitelé nevěděli, jak s leváky pracovat a bylo pro ně snazší mít třídu plnou praváků. Leváctví nebylo tolerováno a leváci byli tedy i násilím přeučováni, často je to stálo hodně úsilí a někteří ještě ani ve třetí třídě neuměli správně psát nebo číst. Je překvapující, že rodiče často nechávali dítěti volnost a v leváctví ho podporovali, protože pochopili, že přeučováním by mu jen ublížili, ale jakmile se dítě dostalo do školního prostředí, bylo učitelem nekompromisně nuceno psát pravou rukou. Veškeré aktivity, ve kterých dítě vynikalo, když je dělalo levou rukou, najednou pro dítě ztrácely význam při používání pravé ruky. Učitelé tedy svou neznalostí a nepřipraveností zavinili to, že dříve nadané děti se přestaly rozvíjet ve svých zájmových činnostech, vytvořily si negativní vztah ke škole a často se s nimi problémy, které získaly přecvičováním, táhly po celý život.

Dnes rodiče své děti většinou nepřecvičují, protože ve společnosti je na leváctví nahlíženo stejně jako na praváctví, tedy jako na individuální vlastnost každého člověka. Leváci mají tudíž stejné možnosti být úspěšní a rozvíjet své kvality jako praváci.

5 POMŮCKY PRO LEVÁKY

Samozřejmě v pravoruké společnosti jsou leváci stále znevýhodněni a musí se naučit manipulovat s předměty, které jsou uzpůsobeny pro praváky. V jejich prospěch je fakt, že levorukost je již vcelku prozkoumané téma, kterým se zabývalo a zabývá spousta odborníků, tudíž potřeby leváků jsou již společnosti známé a výrobci například kancelářských nebo domácích potřeb se soustředí i na pomůcky pro leváky. V současné době je možné sehnat pero, nůžky, ořezávátko na tužky či pravítko s nulou vpravo pro levorukého školáka, dále z domácích potřeb škrabku na brambory, otvírák na konzervy, nůž nebo odměrku a také různé zahradnické potřeby nebo manikúru (V Brně vznikl obchod, který má zboží jen pro leváky).

Bohužel mnoho rodičů o existenci těchto pomůcek nemá tušení nebo je odradí to, že se tyto pomůcky neshání snadno, protože jejich prodej není ještě tak rozšířen. Určitě ale pomohou levákovi zvládnout činnosti, se kterými by jinak měl problémy, například stříhání levou rukou nůžkami pro praváky je téměř nemožné. Rodiče by měli být informováni o existenci těchto pomůcek, nejspíše třídním učitelem po nástupu dítěte do školy, nebo dětským lékařem při preventivních prohlídkách, a měli by se snažit dítěti alespoň trochu ulehčit práci s předměty, které dítě často používá. Ve škole si tak může ušetřit posměšné poznámky od spolužáků kvůli neobratnosti a také špatné známky od učitele za rozmazané psaní.

6 VÝCHOVA LEVÁKA

Rodiče si musí uvědomit, že levorukost je přirozený projev jejich dítěte, že jej musí podporovat v rozvíjení své osobnosti, a ne mu bránit či se ho snažit změnit. Dítě by mělo být srozuměno s tím, co to obnáší být levákem, že ne každé dítě píše stejnou rukou a není to důvod proto, aby si připadalo méněcenné. Je možné, že ostatní spolužáci se budou na leváka nějakou dobu dívat zvláště, protože se nejspíše s levorukým dítětem ještě nesešli, ale po nějaké době si zvyknou. Také se musí smířit s tím, že spousta činností v pravoruké společnosti pro něj nebude snadných, ale nesmí se přestat snažit a své úmysly jen tak vzdát.

Rodiče by měli podle Sováka (1961, s. 72) s dítětem procvičovat obratnost ruky pomocí různých her, stavebnic, kreslení a podobně. Je třeba procvičovat i prostorovou orientaci a pokyny nahoru-dolů, doprava-doleva, což lze také formou hry. Při psaní by měli rodiče dbát na to, aby dítě správně drželo pero, psalo ve správném směru a nepsalo písmena zrcadlově. Samozřejmě bude mít levák při psaní ze začátku problémy, protože nejspíš nebude mít s kým se srovnávat a podle koho kontrolovat správnost svého psaní, ale cvičením si brzy osvojí držení těla i pohyb ruky při psaní. Nedoporučuje se věnovat leváctví dítěte příliš velkou pozornost, jen tolik, kolik je nutné pro jeho správný rozvoj. Pokud by dítě poznalo, že jeho levorukost je středem pozornosti rodičů, mohlo by toho začít zneužívat, například by všechny neúspěchy svádělo na leváctví, vynucovalo si neustálou pozornost, nebo naopak by mohlo pochopit, že je „jiné“ než ostatní a tento zájem by jej obtěžoval.

Učitelé by měli být samozřejmě při vstupu dítěte do školy seznámeni s jeho levorukostí a vyjádřit mu podporu při plnění úkolů levou rukou. Děti by neměly být rozlišovány jen podle toho, kterou rukou píše, například leváci sedět v prvních lavicích, ve kterých sedí většinou děti méně šikovné, s poruchami nebo za trest. Učitel kontroluje všechny děti při psaní stejně, nevěnuje levákům ani více pozornosti než pravákům, ani je nenechává psát tak, jak chtějí, bez dozoru.

Healey (2002, s. 58-64) říká, že pokud chtějí pravorucí rodiče dítě naučit některé činnosti, například zavazování tkaniček a podobně, musí mu to ukázat levou rukou nebo alespoň se k němu otočit obličejem, aby to dítě vidělo zrcadlově a dokázalo napodobit. Nemá cenu dítěti něco ukazovat pravou rukou, jen by to v něm vyvolalo zmatek. Také do-

ma je nutné přizpůsobit bydlení levákovi. Nejpříjemnější způsob je nechat věci jako počítač, lampičky a podobně uprostřed stolu tak, aby si levák i pravák mohli kdykoliv tyto věci posunout podle toho, jak potřebují. Ve svém pokoji by mělo mít dítě možnost si zvolit, kde chce mít skříň, jak si v ní uspořádat oblečení nebo kde bude stát noční stolek tak, aby to pro něj bylo co nejvíce pohodlné.

Pokud je dítě plně podporováno ve všech aktivitách a činnostech, konaných levou rukou, brzy si na tuto svou odlišnost zvykne a přijme ji jako svou přirozenou součást.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 VLASTNÍ VÝZKUM: JAKÉ PROBLÉMY OBNÁŠÍ LEVÁCTVÍ PO NÁSTUPU DO PRVNÍ TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY?

Respondenti: Provedla jsem výzkum mezi žáky prvních tříd základních škol, píšících levou rukou. Výzkum spočíval ve vyplnění dotazníků rodiči těchto dětí a týkal se nejčastějších problémů při psaní, somatických problémů a jiných poruch, které bývají často s leváctvím spojovány. Průměrně se na zkoumaných školách vyskytuje 1,96 % leváků ve třídě. Dotazníků bylo rozdáno 47, z toho 7 dotazníků (3,3 %) nebylo vyplněno. Konečný počet respondentů je tedy 40.

Metoda výzkumu: dotazník, případová studie

Druh výzkumu: kvantitativní

Cíl výzkumu: Cílem výzkumu je popsat problémy, se kterými se leváci potýkají ve škole, zejména při psaní, a jestli to ovlivňuje jejich prospěch. Pokusila jsem se zjistit, jak se levák ve třídě cítí nebo které činnosti mu dělají problémy a ve kterých naopak vyniká. Také jestli mají leváci společné některé somatické potíže a v neposlední řadě, jestli věnují rodiče i učitelé levorukosti dítěte dostatek pozornosti.

Výzkumný vzorek: dostupný

Jelikož se v prvních třídách základních škol vyskytuje málo leváků, vybrala jsem si tři města v okolí mého bydliště, kde jsem provedla výzkum. Pokusila jsme se oslovit co nejvíce základních škol v těchto městech.

Místo provedení výzkumu: Výzkum proběhl na deseti základních školách, přičemž na jedné z nich se v první třídě levák nevyskytoval žádný. Školy se nachází ve městech Zlín, Otrokovice a Kroměříž.

Celkově byly školy i rodiče velmi ochotni spolupracovat a výzkum proběhl bez problémů.

Způsob zpracování dat: Otázky dotazníku jsem si rozdělila do tří kategorií. První kategorie obsahuje otázky ohledně psychických či somatických potíží dítěte, tedy potíží, které se týkají osobnosti leváka, a jsou to otázky č. 12, 13, 15, 16, 17, 19. Druhá kategorie obsahuje otázky, vztahující se ke škole a prospěchu, jsou to otázky č. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 20, 21. Ve třetí kategorii jsou otázky, které se vztahují k rodině, jak může na dítě působit a jak ovlivňuje jeho rozvoj. Patří sem otázky č. 1, 3, 14, 18, 22 a 23. Každou otázku vyhod-

notím nejdříve samostatně a to, jak procentuálně, tak i graficky. Také se pokusím vysvětlit, proč jsem získala právě takové výsledky a čím by mohly být ovlivněny. Následně vyhodnotím celé kategorie, a to tak, že shrnu výsledky otázek do obecnějších závěrů.

Pomocí případové studie se pokusím nastínit, jak probíhá u leváka vývoj a kterou ruku si zvolí jako svou vedoucí, pokud mu ponecháme volnost v tomto rozhodování a nijak jej neovlivňujeme.

7.1 Vyhodnocení dotazníků

1. otázka: Je alespoň jeden z rodičů dítěte levák?

Jak už bylo v teoretické části zmíněno, leváctví je dědičné a předpokládala jsem tedy, že ve většině případů bude alespoň jeden z rodičů leváka také levák. Nebylo tomu tak a v 87,5 % případů nebyl levák ani jeden z rodičů. Na levorukost prarodičů už jsem se neptala, je tedy možné, že by leváctví zdědily děti po svých prarodičích. Přesto jsem očekávala kladnou odpověď alespoň v 50 %, podle provedených výzkumů (viz str. 14).

1.	ano	ne	celkem
počet odpovědí	5	35	40
v procentech	12,5	87,5	100

Tabulka č. 1

Graf č. 1

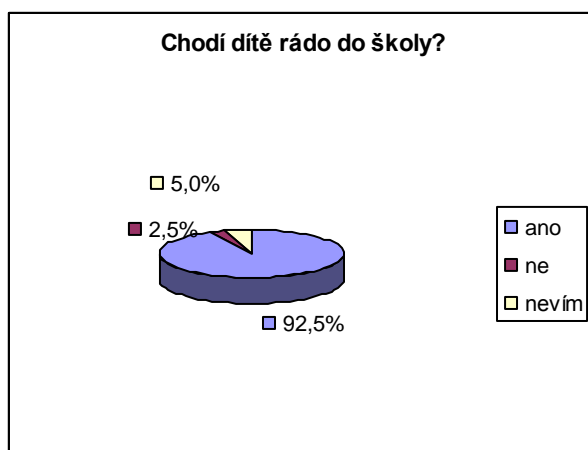

2. otázka: **Chodí dítě rádo do školy?**

Na tuto otázku jsem očekávala kladnou odpověď ve většině případů, protože v první třídě mají děti školu rády, baví je a výuka probíhá také pomocí her. Přesto některé levoruké dítě, zvláště pokud se ve třídě setká s posměchem od kamarádů a nedosahuje takových výsledků jako ostatní, si může ke škole vytvořit negativní vztah. 92,5 % prvňáčků-leváčků ale chodí do školy opravdu rádo, 2,5 % nemá školu rádo a 5 % rodičů neví, zda jejich potomek chodí do školy rád. Tak vysoké procento kladné odpovědi je nejspíše zapříčiněno tím, že v dnešní době už leváctví není považováno za tak výjimečnou vlastnost a děti jsou více vychovávány k toleranci, ať už k jiným národnostem, postiženým dětem nebo jen dětem, které píšou jinou rukou než ostatní.

2.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	37	1	2	40
v procentech	92,5	2,5	5	100

Tabulka č. 2

Graf č. 2

3. otázka: **Je Vaše dítě smířeno s tím, že je levák?**

Na tuto otázku jsem očekávala rozdílné odpovědi. Dítě, které se učí psát a nedaří se mu to, se může ke svému leváctví stavět odmítavě. Také se může cítit něčím zvláštní při srovnání se spolužáky a pokud je spíše introvertní povahy, může mu to být na obtíž. Většina dětí (97,5 %) ale se svým leváctvím nemá žádný problém, což je velmi uspokojující. 2,5 % rodičů neví, jaký zaujímá dítě postoj ke své levorukosti.

3.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	39	0	1	40
v procentech	97,5	0	2,5	100

Tabulka č. 3

Graf č. 3

4. otázka: **Jak se k němu chovají spolužáci? Posmívají se mu, že je levák?**

Odpovědi na tuto otázku mne velmi překvapily. Ze svých školních let si pamatuji, že to leváci ve třídě neměli snadné a očekávala jsem více odpovědí kladných. Nakonec jen 5 % rodičů odpovědělo, že se dítěti spolužáci za leváctví posmívají, 87,5 % odpovědělo, že ne a 2,5 % rodičů neví.

4.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	2	35	3	40
v procentech	5	87,5	7,5	100

Tabulka č. 4

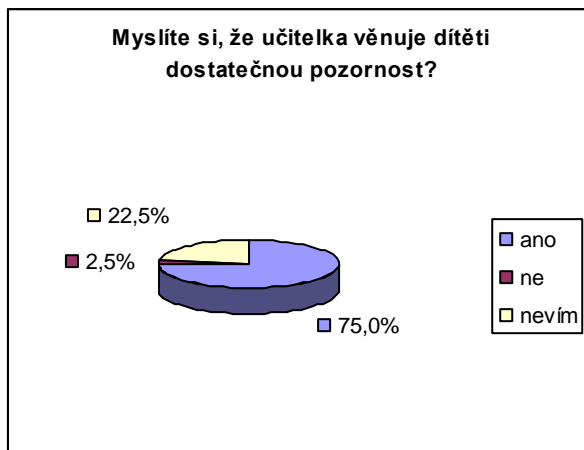
Graf č. 4

5. otázka: **Myslíte si, že učitelka věnuje dítěti dostatečnou pozornost?**

Dítě, píšící levou rukou potřebuje samozřejmě spoustu pozornosti a kontroly při psaní, je nutné hlídat správné držení pera i opravovat chyby, kterých se dítě dopustí nepozorností. V první třídě tuto pozornost potřebuje každé dítě, levák o to více. Zajímalo mne, zda si rodiče myslí, že učitel(ka) věnuje dítěti dost pozornosti. 75 % rodičů si myslí, že ano, což je výborný výsledek. 22, 5% rodičů neví a 2,5 % si myslí, že učitel(ka) věnuje levákovi málo pozornosti.

5.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	30	1	9	40
v procentech	75	2,5	22,5	100

Tabulka č. 5

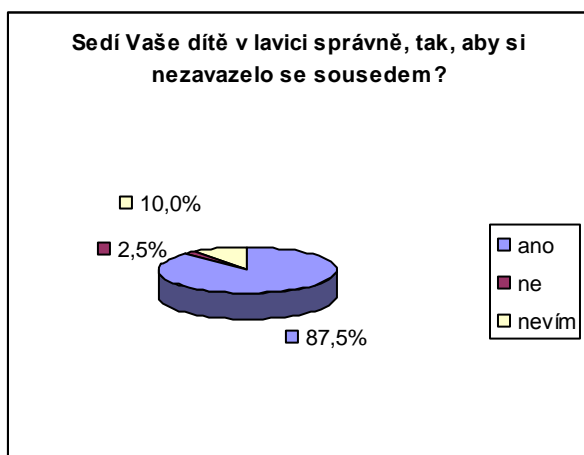
Graf č. 5

6. otázka: Sedí Vaše dítě v lavici správně, tak, aby si nezavazelo se sousedem?

Zajímalo mne, jestli rodiče vůbec vědí, kde jejich dítě ve třídě sedí a také jestli učitelé přikládají důležitost tomu, aby levák seděl na levé straně lavice a mohl tak pohodlně psát. 87,5 % rodičů tvrdí, že dítě sedí v lavici správně, 2,5 % rodičů tvrdí, že jejich dítě sedí špatně v lavici a 10 % rodičů neví.

6.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	35	1	4	40
v procentech	87,5	2,5	10	100

Tabulka č. 6

Graf č. 6

7. otázka: **Jaký má Vaše dítě ve škole prospěch?**

O levácích se často tvrdí, že jsou méně inteligentní než praváci a že mají horší prospěch ve škole. V první třídě mívají děti většinou všechny samé jedničky, ale u leváků může tento prospěch zhoršovat psaní. Přesto 80 % rodičů tvrdí, že jejich dítě má výborný prospěch ve škole, 17,5 % průměrný a jen 2,5 % má špatný prospěch. Není přesně definované, jak prospěch posoudit, ale předpokládám, že výborný prospěch jsou samé jedničky, což má v první třídě většina dětí. Průměrný bude tedy o něco horší, alespoň jedna dvojka. A špatný bude několik dvojek nebo dokonce trojka. 17,5 % dětí s průměrným prospěchem je řekla bych hodně, protože v první třídě mívají děti převážně samé jedničky. Většina dětí, které mají průměrný nebo špatný prospěch, mají v odpovědi na otázku č. 23 (Které činnosti jim dělají problémy nebo je nezvládají) odpověď: psaní, tedy zejména úprava a pravopis. Nelze tedy tvrdit, že se levoruké dítě dokáže při psaní vyrovnat pravorukému dítěti. Nejde jen o úpravu, ale levák ani nevidí, co vlastně píše, pokud si vzor zakrývá rukou.

7.	výborný	průměrný	špatný	celkem
počet odpovědí	32	7	1	40
V procentech	80	17,5	2,5	100

Tabulka č. 7

Graf č. 7

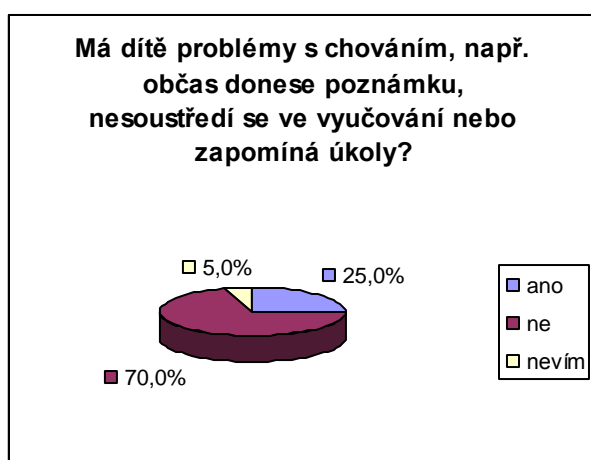
8. otázka: **Má dítě problémy s chováním, např. občas donese poznámku, nesoustředí se ve vyučování nebo zapomíná úkoly?**

Předpokládám, že leváci jsou více roztěkaní ve vyučování, tudíž se nesoustředí, zapomínají věci a často jsou myšlenkami jinde. To se musí projevit i poznámkami od učitele, napomí-

náním a podobně. Ale jen 25 % leváků má tyto problémy, 70 % rodičů tvrdí, že dítě problémy v chování nemá a 5 % neví. Jelikož problémy se zapomínáním úkolů a vyrušováním ve vyučování mají v první třídě určitě i praváci, tak 25 % není nijak významné číslo, které by vypovídalo o souvislosti mezi leváctvím a poruchami chování.

8.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	10	28	2	40
v procentech	25	70	5	100

Tabulka č. 8

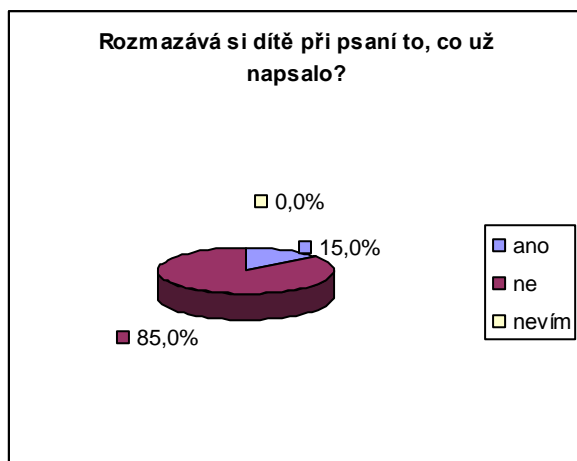
Graf č. 8

9. otázka: **Rozmazává si dítě při psaní rukou to, co už napsalo?**

Obecně se ví, že si leváci rozmazávají písmo. Většinou je to z důvodu špatného držení pera nebo špatných psacích pomůcek. Pera pro leváky obsahují speciální rychleschnoucí inkoust, který by leváci neměli rozmazat. Překvapivě 85 % leváků si písmo nerozmazává, tudíž nejspíše používají správné pomůcky a jen 15 % leváků si rukou rozmazává to, co napsalo.

9.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	6	34	0	40
v procentech	15	85	0	100

Tabulka č. 9

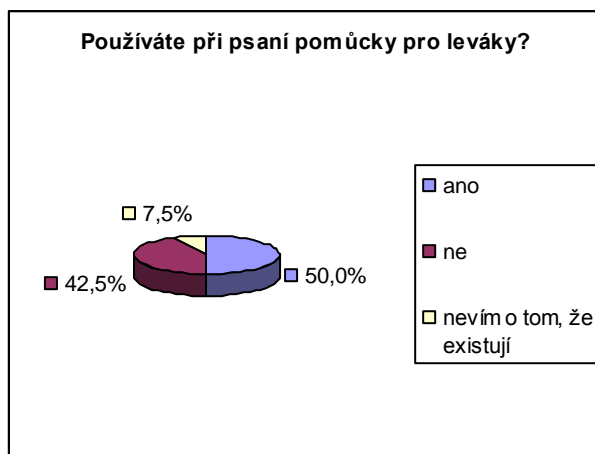
Graf č. 9

10. otázka: Používáte při psaní pomůcky pro leváky?

Předpokládám, že pokud rodičům není lhostejné to, aby dítě dosahovalo co nejlepších výsledků ve škole a co nejlépe se mu psalo, jsou ochotni dítěti sehnat pomůcky speciálně určené pro leváky. Používání pomůcek pro praváky je levou rukou téměř nemožné, stejně jako obráceně. 50 % rodičů dětem pořídilo tyto pomůcky pro leváky, 42,5 % rodičů naopak nepořídilo a 7,5 % rodičů vůbec neví, že takové pomůcky existují. Toto by se mělo určitě změnit a rodiče by měli být informováni o tom, co dítěti koupit, aby se mu lépe pracovalo ve škole i doma.

10.	ano	ne	nevím o tom, že existují	celkem
počet odpovědí	20	17	3	40
v procentech	50	42,5	7,5	100

Tabulka č. 10

Graf č. 10

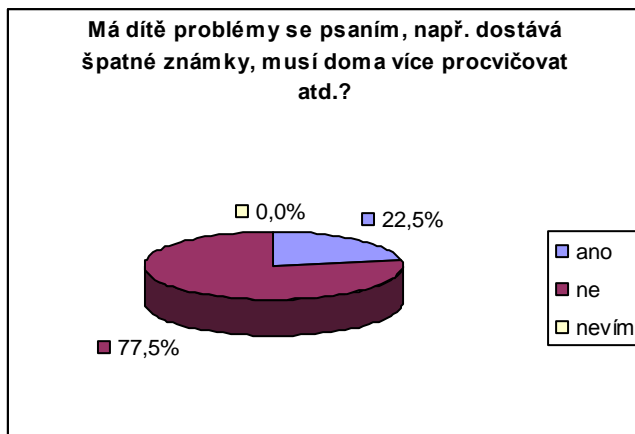
11. otázka: Má dítě problémy se psaním, např. dostává špatné známky, musí doma více procvičovat atd.?

Jelikož většinou leváci nedokáží psát tak úhledně jako praváci, očekávala jsem, že budou o to více doma procvičovat, aby zdokonalili své písmo a dosáhli tak stejně dobrých výsledků ve škole. Přesto jen 22,5 % dětí doma více procvičuje psaní a 77,5 % dětí nemá se psaním žádný problém. Je ale sporné určit hranici, kdy píše dítě ošklivě proto, že je levák a kdy je jeho psaní normální vzhledem k tomu, že chodí teprve do první třídy.

11.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	9	31	0	40
v procentech	22,5	77,5	0	100

Tabulka č. 11

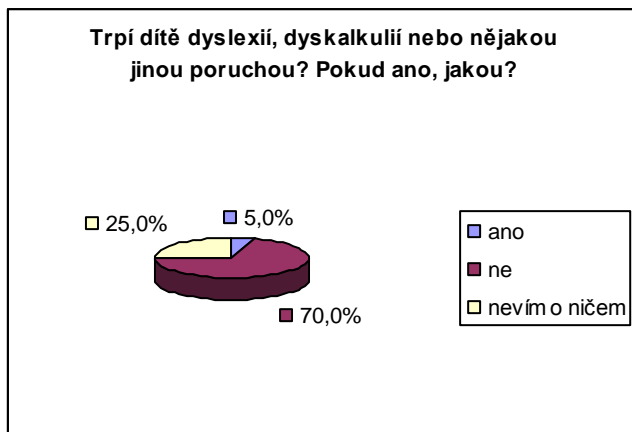
Graf č. 11

12. otázka: **Trpí dítě dyslexií, dyskalkulií nebo nějakou jinou poruchou?
Pokud ano, jakou?**

Poruchy učení bývaly velmi často spojovány právě s leváctvím. Levoruké děti mají údajně větší sklony trpět nějakou z těchto poruch. Většinou je ale možné diagnostikovat poruchy učení až v pozdějším věku, okolo 8 let. Přesto jsem tuto otázku do dotazníku zařadila, protože je možné, že někteří rodiče budou mít alespoň podezření na nějakou poruchu nebo během školního roku už mohla být rozpoznána. 5 % rodičů odpovědělo, že dítě trpí poruchou a byly to: porucha výslovnosti a dysfázie, nebo-li porucha řeči. 70 % rodičů tvrdí, že jejich dítě žádnou poruchou netrpí a 25 % rodičů neví.

12.	ano	ne	nevím o ničem	celkem
počet odpovědí	2	28	10	40
v procentech	5	70	25	100

Tabulka č. 12

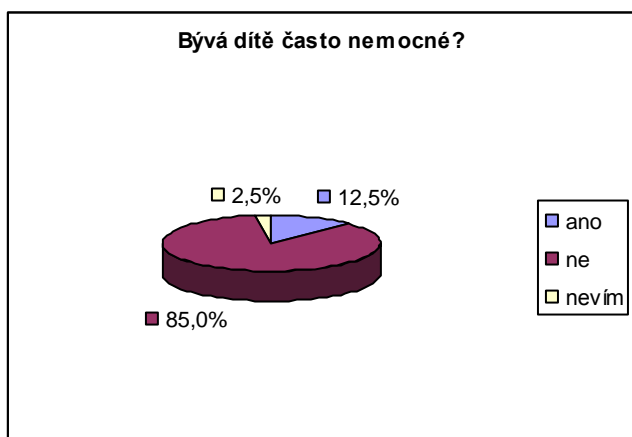
Graf č. 12

13. otázka: Bývá dítě často nemocné?

Existují názory, že levoruké děti trpí častěji nemocemi než děti pravoruké. Předpokládám, že tento názor není založen na pravdě, ale je možné, že pokud by dítě bylo ve škole nespokojené, ve stresu nebo by se mu nedařilo, mohlo by se pokusit na rodiče nemoc opakovaně zahrát. 12,5 % rodičů odpovědělo, že bývá dítě často nemocné, 85 % dětí nebývá a 2,5 % rodičů neví.

13.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	5	34	1	40
v procentech	12,5	85	2,5	100

Tabulka č. 13

Graf č. 13

14. otázka: **Zkoušeli jste někdy dítě přecvičit na pravou ruku?**

Přecvičování s leváctvím souvisí, přesto si myslím, že rodiče už své děti do používání pravé ruky nenutí tak, jako dříve. Nejlepší by bylo, kdyby přecvičování nezkoušeli vůbec, ale je zřejmé, že rodiče chtějí nějakým způsobem dětem pomoci a naučit je používat pravou ruku je to první, co je napadne. 95 % rodičů ale tvrdí, že nikdy dítě přecvičit nezkoušeli a jen 5 % rodičů to zkusilo.

14.	ano	ne	celkem
počet odpovědí	2	38	40
v procentech	5	95	100

Tabulka č. 14

Graf č. 14

15. otázka: **Zakoktává se nebo zadržává Vaše dítě v řeči?**

Koktavost u přečtených leváků je popsána v teoretické části (str. 19). Předpokládala jsem, že se bude vyskytovat u přibližně stejného počtu dětí, u kterých rodiče v předchozí otázce odpověděli, že je zkoušeli přecvičit. Toto se mi potvrdilo, protože 7,5 % rodičů přiznalo, že jejich dítě má s řečí problémy a 92,5 % dětí problémy s řečí nemá.

15.	ano	ne	celkem
počet odpovědí	3	37	40
v procentech	7,5	92,5	100

Tabulka č. 15

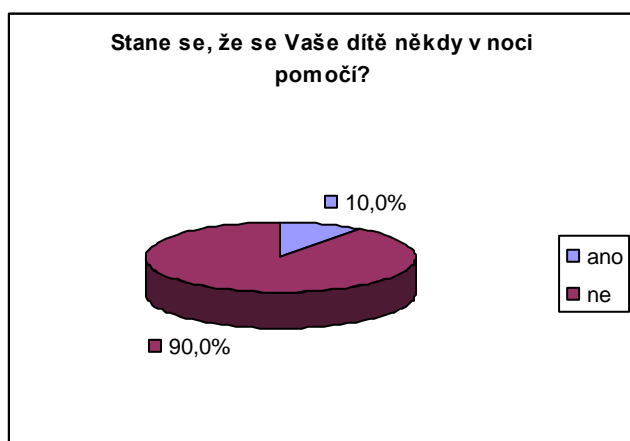
Graf č. 15

16. otázka: Stane se, že se Vaše dítě někdy v noci pomočí?

Tato otázka také souvisí s přecvičováním leváků, protože právě přecvičovaní leváci mívají dost často problémy s nočním pomočováním, viz. strana 19. Také pokud dítě něco trápí, můžou se u něj projevit tyto reakce. Je to takový únik od stresové či nepříjemné činnosti. 10 % dotázaných rodičů odpovědělo, že se jejich dítě někdy v noci pomočí. Ve školním věku by se toto dítě už stávat nemělo a rodiče by se měli pokusit zjistit u odborníků proč tomu tak je. Nejspíš dítě trápí nějaké starosti ve škole, rodině apod. Zbýlých 90 % dětí takové problémy nemá.

16.	ano	ne	celkem
počet odpovědí	4	36	40
v procentech	10	90	100

Tabulka č. 16

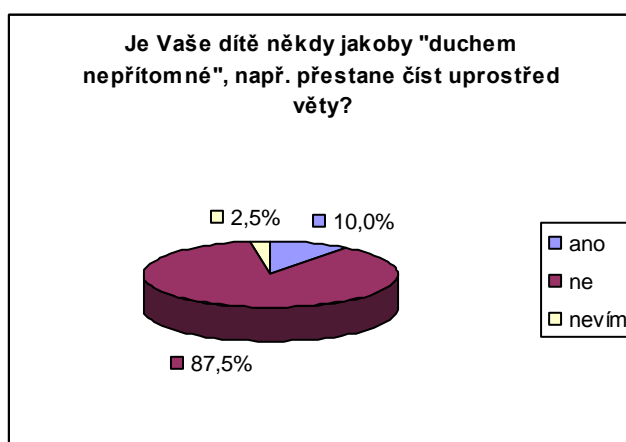
Graf č. 16

17. otázka: **Je Vaše dítě někdy jakoby „duchem nepřítomné“, např. přestane číst uprostřed věty?**

Takové projevy můžou také souviset s přecvičováním, stresem, něčím nepříjemným a podobně. Je to chvilkový stav, kdy se dítě uzavře do sebe a chvíli nevnímá. Později pokračuje normálně dál v práci či čtení. 10 % rodičů odpovědělo, že jejich dítě je občas „duchem nepřítomné“, 87,5 % odpovědělo, že ne a 2,5 % rodičů neví.

17.	ano	ne	nevím	celkem
počet odpovědí	4	35	1	40
v procentech	10	87,5	2,5	100

Tabulka č. 17

Graf č. 17

18. otázka: **Byli jste někdy s dítětem v pedagogicko-psychologické poradně nebo u jiného odborníka? Pokud ano, proč?**

Tato otázka mě zajímala hlavně proto, abych zjistila, kolik rodičů bylo s dítětem u odborníka například kvůli leváctví, psaní a tak dále. Také jsem zjistila, jaké problémy rodiče řeší s odborníky nejčastěji u těchto dětí. 62,5 % rodičů navštívilo s dítětem pedagogicko-psychologickou poradnu, 32,5 % nenavštívilo a díky odpovědím rodičů vznikla třetí odpověď, a to, že jsou teprve objednáni. Tak odpovědělo 5 % rodičů. Je zřejmé, že rodiče leváctví dítěte nepodceňují a pokud má dítě nějaký problém, jsou ochotni jej řešit s odborníkem.

18.	ano	ne	jsou objednáni	celkem
počet odpovědí	25	13	2	40
v procentech	62,5	32,5	5	100

Tabulka č. 18a

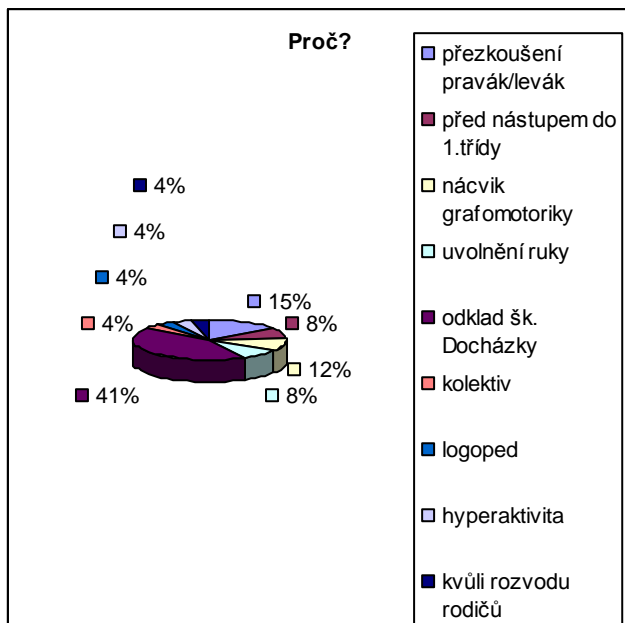

Graf č. 18a

Důvody jsou samozřejmě různé, nejčastější ovšem byl odklad školní docházky, diagnostikování leváctví/praváctví a nácvik grafomotoriky.

z důvodu	přezkoušení pravák/levák	před nástupem do 1.třídy	nácvik grafomotoriky	uvolnění ruky	odklad šk. Docházky	kolektiv	logoped	hyperaktivita	kvůli rozvodu rodičů	celkem
	4	2	3	2	11	1	1	1	1	26
	15,4	7,7	11,5	7,7	42,3	3,8	3,8	3,8	3,8	100

Tabulka č. 18b

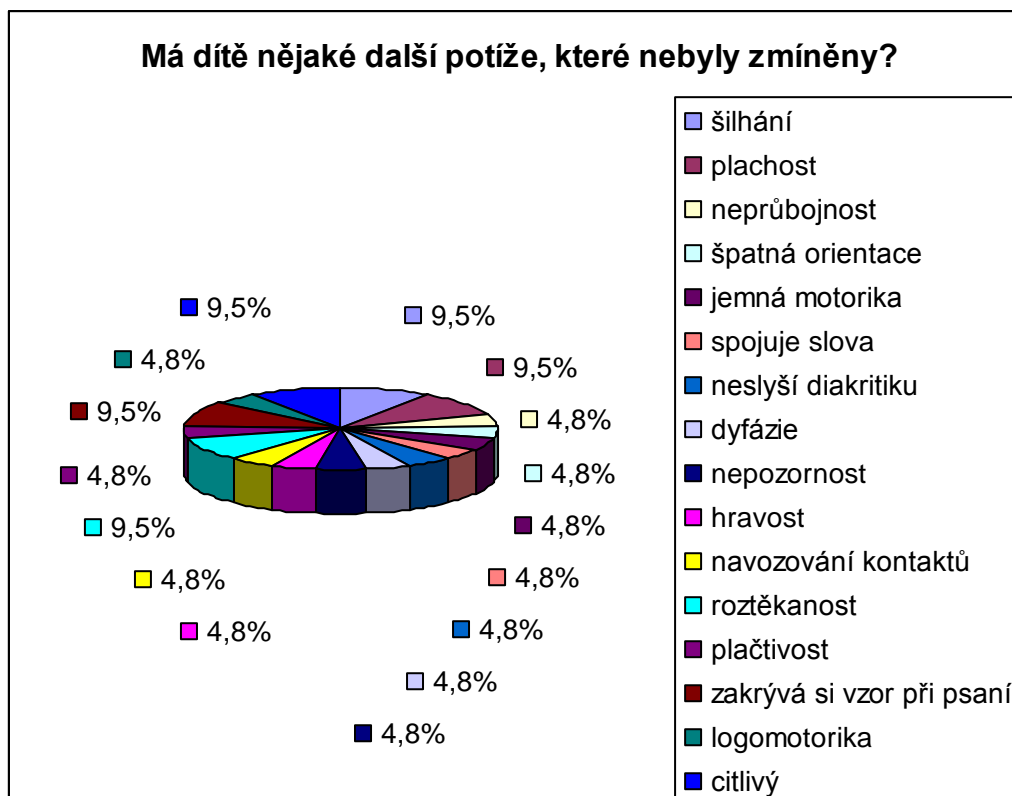
Graf č. 18b

19. otázka: **Má dítě nějaké další potíže, které nebyly zmíněny?**

Zařazením této otázky do dotazníku jsem chtěla zjistit další informace o levácích a případně i další potíže, které jsem nezminila, ale které by mohli mít leváci společně. Získala jsem spoustu různých potíží, které se ale nevyskytují u většího počtu leváků, nelze je tedy přisoudit levorukosti. Přesto jsou to potíže, které se často leváctví připisují, například roztěkanost, precitlivělost, plachost. Šilhání se často objevuje u přecvičených leváků.

19.	šilhání	plachost	neprůbojnost	špatná orientace	jemná motorika	spojuje slova	neslyší diakritiku	dysfázie	nepozornost	hravost	navození kontaktů	roztěkanost	plachtivost	zakrývá si vzor při psaní	logomotorika	citlivý	celkem
počet odpovědí	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	21
v procentech	9,5	9,5	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	9,5	4,8	9,5	4,8	9,5	100,0

Tabulka č. 19

Graf č. 19

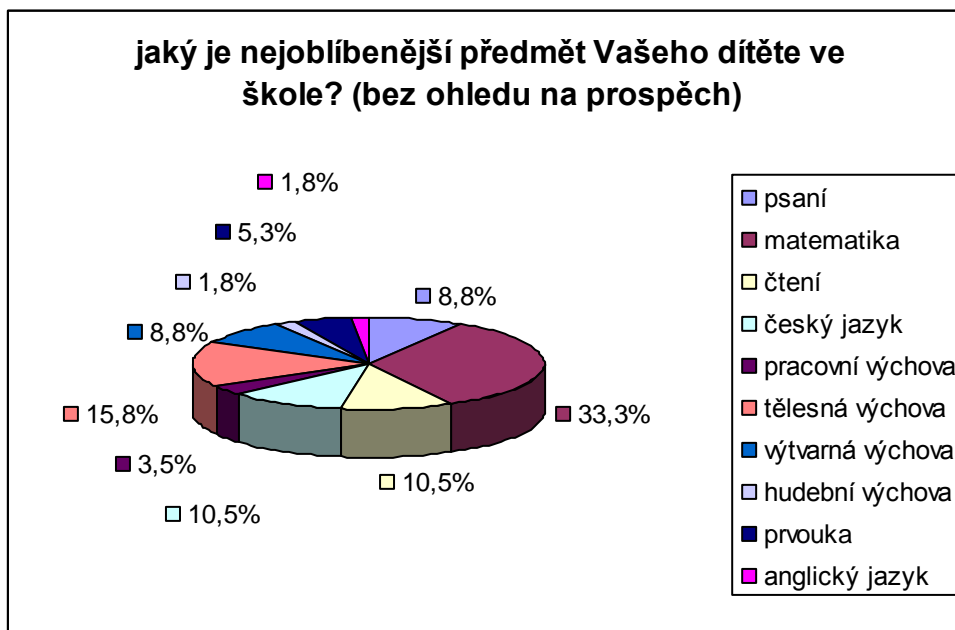
20. otázka: Jaký je nejoblíbenější předmět Vašeho dítěte ve škole? (bez ohledu na prospěch)

Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, jaké předměty leváky ve škole baví, například jestli se zajímají více o výtvarné činnosti či matematiku. Úmyslně se nezajímám o prospěch v tomto předmětu, protože dítě může jedna věc zajímat, ale nemusí v ní vynikat, kdežto jinou může výborně zvládat, ale jen díky procvičování a nemusí se o tuto tematiku zajímat dobrovolně. Největší zájem mají leváci v prvních třídách o matematiku (33,3 %) a tělesnou výchovu (15,8 %). Také český jazyk a čtení je zajímavá a to 10,5 % dětí.

20.	psaní	matematika	čtení	český jazyk	pracovní výchova	tělesná výchova	výtvarná výchova	hudební výchova	prvouka	anglický jazyk	celkem
počet odpovědí	5	19	6	6	2	9	5	1	3	1	57
v procentech	8,8	33,3	10,5	10,5	3,5	15,8	8,8	1,8	5,3	1,8	100

Tabulka č. 20

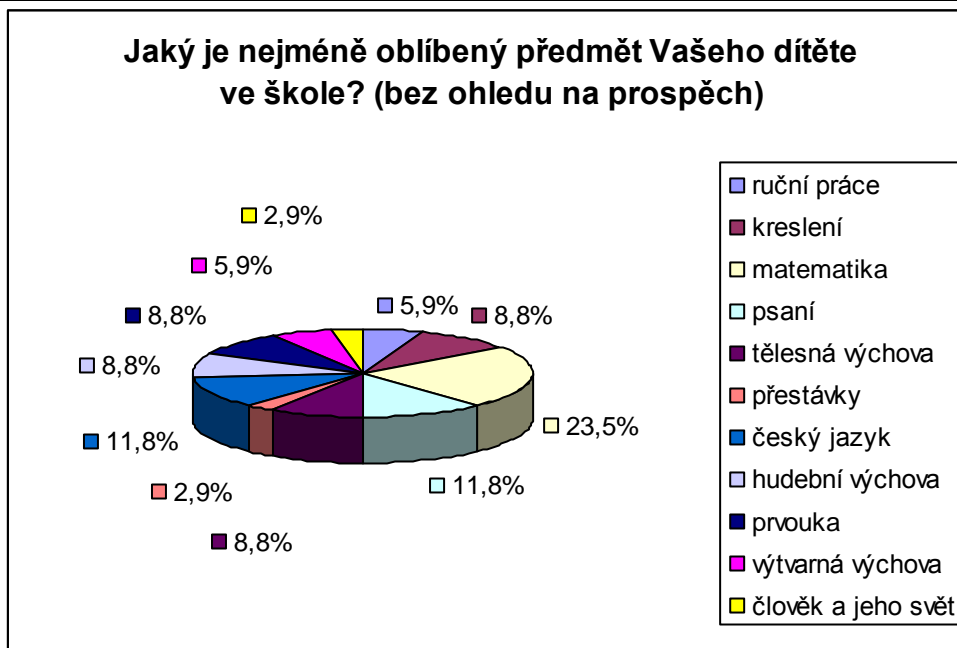
Graf č. 20

21. otázka: **Jaký je nejméně oblíbený předmět Vašeho dítěte ve škole? (bez ohledu na prospěch)**

Tabulka č. 21

Předpokládala jsem, že pro leváky bude nejméně oblíbené ve škole psaní, popřípadě český jazyk, protože se tyto předměty jeví jako problémové pro tyto děti. Nejméně oblíbená je ovšem matematika a to u 23,5 % dětí. Následuje psaní a český jazyk u 11,8 % a dále výtvarná, tělesná a hudební výchova u 8,8 % dětí.

21.	ruční práce	kreslení	matematika	psaní	tělesná výchova	přestávky	český jazyk	hudební výchova	prvouka	výtvarná výchova	člověk a jeho svět	celkem
počet odpovědí	2	3	8	4	3	1	4	3	3	2	1	34
v procentech	5,9	8,8	23,5	11,8	8,8	2,9	11,8	8,8	8,8	5,9	2,9	100

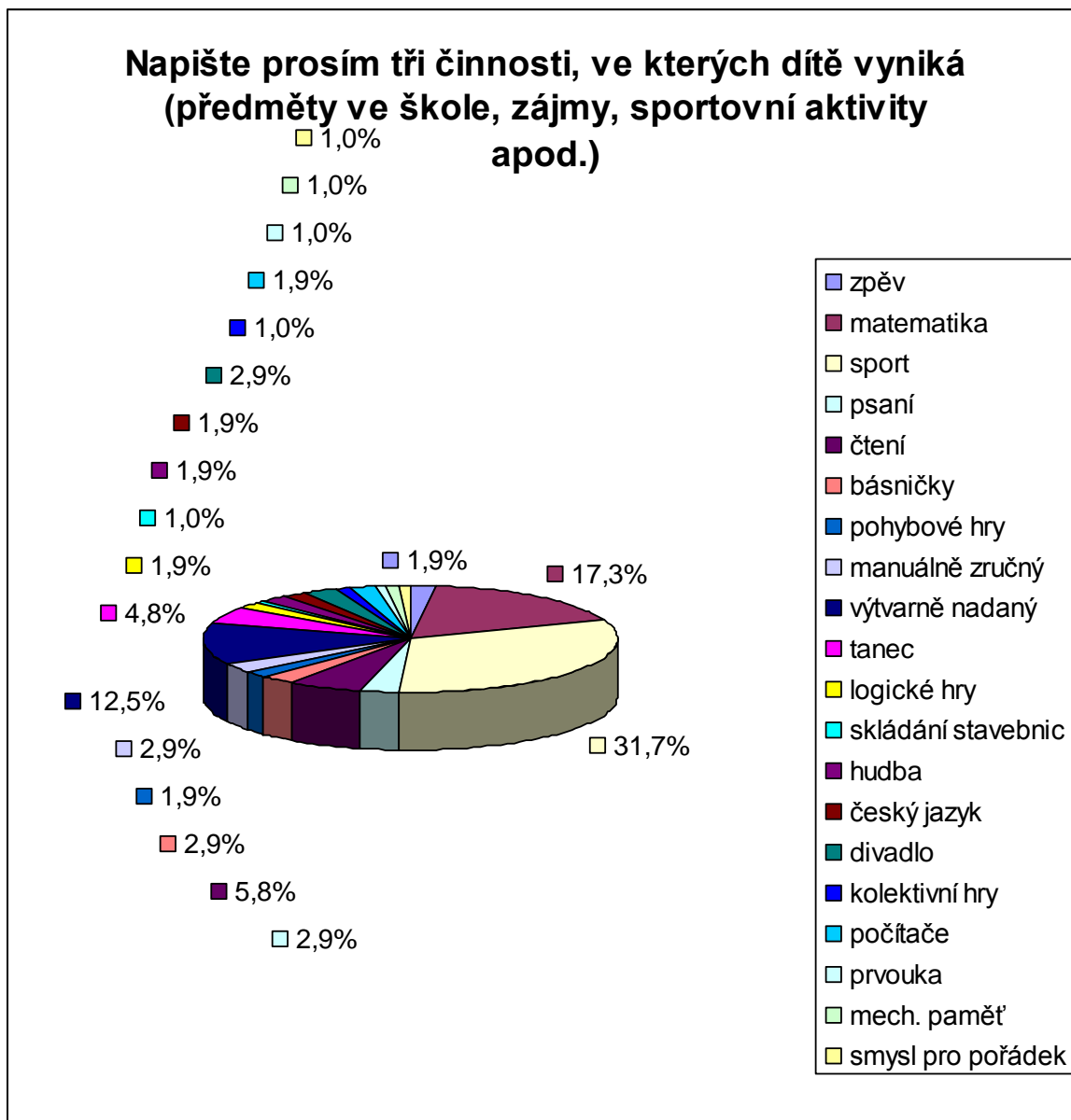
Graf č. 21

22. otázka: **Napište prosím tři činnosti, ve kterých dítě vyniká (předměty ve škole, zájmy, sportovní aktivity apod.).**

Zajímalo mne, jaké činnosti zvládají leváci nejlépe, například jestli jsou pravdivé názory, že jsou leváci výtvarně či hudebně nadaní. Získala jsem velké množství činností, ve kterých leváci vynikají, nejvíce odpovědí se týkalo sportu, ať už hokej, fotbal či gymnastika a to 31,7 %. Dále jsou děti nadané matematicky (17,3 %) a také výtvarně (12,5 %).

22.	zpěv	matematika	sport	psaní	čtení	básničky	pohybové hry	manuálně zručný	výtvarně nadaný	tanec	logické hry	skládání stavebnic	hudba	český jazyk	divadlo	koléktivní hry	počítače	prvouka	mech. paměť	smysl pro pořádek	celkem
počet odpovědí	2	18	33	3	6	3	2	3	13	5	2	1	2	2	3	1	2	1	1	1	104
v procentech	1,9	17,3	31,7	2,9	5,8	2,9	1,9	2,9	12,5	4,8	1,9	1,0	1,9	1,9	2,9	1,0	1,9	1,0	1,0	1,0	100

Tabulka č. 22

Graf č. 22

23. otázka: **Napište prosím tři činnosti, se kterými má dítě problémy nebo je nezvládá.**

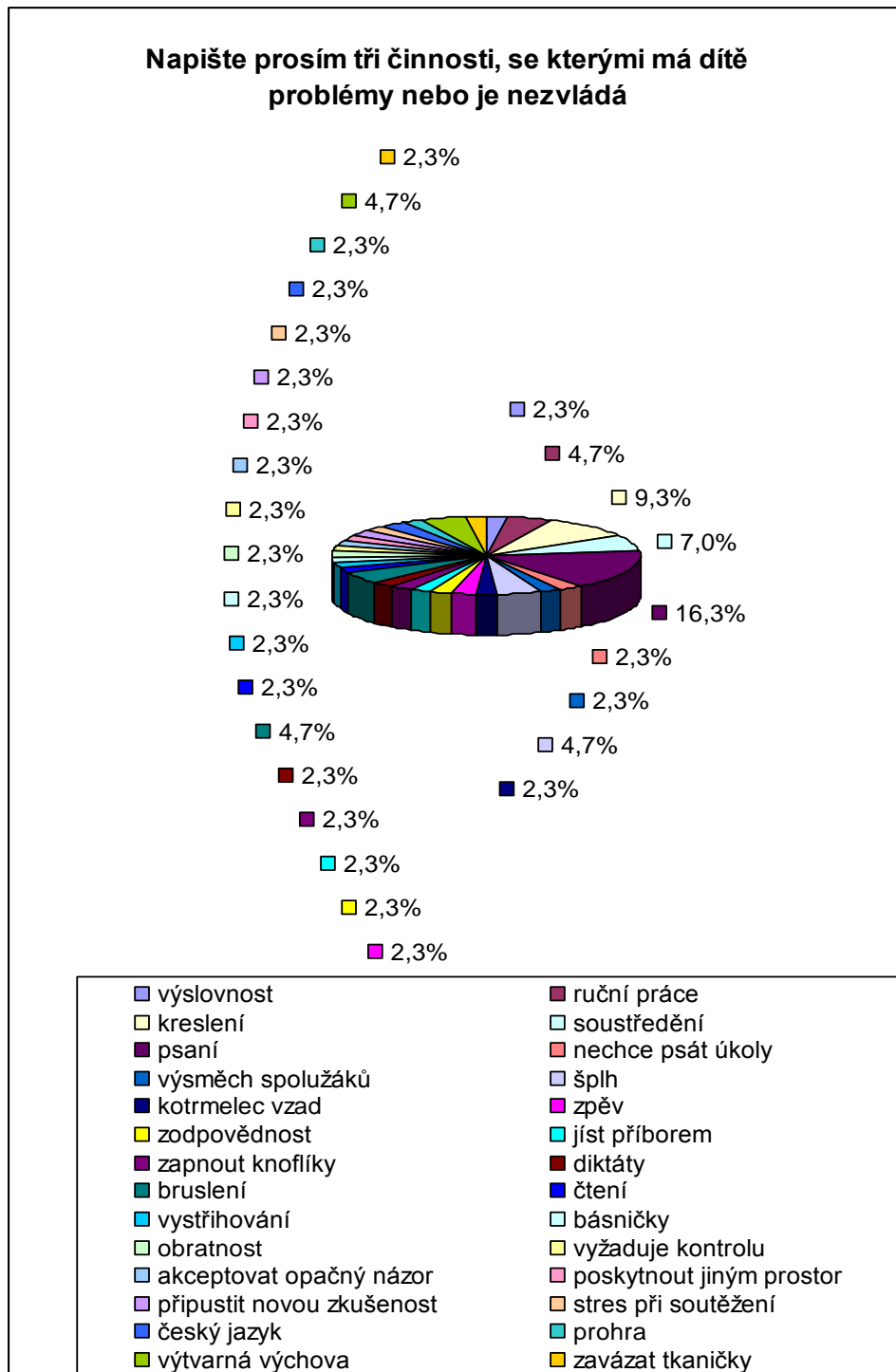
Tvrdí se, že leváci jsou méně obratní a zruční než praváci. Předpokládala jsem tedy, že jim bude jemná motorika dělat potíže. Pro 15,9 % dětí je největším problémem psaní, kreslení pro 9,1 % a 6,8 % dětí se nedokáže dlouho soustředit. Někteří rodiče také uváděli, že dítě nemá problém s žádnou činností, vše zvládá.

23.	výslovnost	ruční práce	kreslení	soustředění	psaní	nechce psát úkoly	výsměch spolužáků	šplh	kontrolmelec	vzad	zpěv	zodpovědnost	jíst přiborem	zapnout knoflíky	diktáty	bruslení
počet odpovědí	1	2	4	3	7	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
v procentech	2,3	4,7	9,3	7,0	16,3	2,3	2,3	4,7	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	4,7

Tabulka č. 23a

čte	vystřihování	básničky	obratnost	vyžaduje kontrolu	akceptovat opačný názor	poskytnout příjímavou prosbu	připustit novou zkušenost	stres při soustředění	český jazyk	prohra	výtvorná výchova	zavázat tkačky	celkem
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	43
2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	4,7	100,0

Tabulka č. 23b

Graf č. 23

7.2 Vyhodnocení kategorií

První kategorie obsahuje otázky č. 1, 3, 14, 18, 22 a 23 a jsou to otázky zaměřené na vliv rodiny na leváka, zejména rodičů, také na utváření postojů dítěte vlivem rodiny. Celkově lze říci, že dětem jejich levorukost nevadí, ani jejich rodičům. Děti nejsou přecvičované, ale preventivně se většina rodičů poradila s odborníkem ohledně výchovy a psaní leváka, to znamená, že jim není leváctví dítěte lhostejné a uvědomují si, jaký by to pro dítě mohlo představovat problém. Tyto děti jsou sportovně a výtvarně nadané, také se zajímají o počítání, ale psaní je pro ně obtížné, zejména úprava.

Druhá kategorie se týká problémů, které mají leváci ve škole, také prospěchu a vztahů se spolužáky. Jedná se o otázky č. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 20, 21. Děti mají ke škole velmi kladný vztah, chodí do školy rády a spolužáci jsou k levákům tolerantní. Rodiče i učitelé přikládají leváctví patřičnou důležitost a děti mají většinou výborný nebo průměrný prospěch ve škole. Předmět, který dělá levákům nejvíce potíže a zhoršuje jim prospěch je psaní. Nejvíce a zároveň nejméně oblíbený předmět pro děti v první třídě je matematika, přičemž převažují děti, který ji mají rády.

Třetí kategorie je zaměřená na somatické i jiné problémy, spojené s leváctvím. Do této kategorie patří otázky č. 12, 13, 15, 16, 17, 19. U zkoumaného vzorku leváků se nevykytují ve větší míře žádné problémy, které byly dříve považovány za následek leváctví. Děti tedy prožívají své leváctví bezproblémově a nepocítují žádnou odlišnost od praváků.

7.3 Případová studie

Anetka, která brzy oslaví své páté narozeniny, se narodila rodičům pravákům. Matka, která vystudovala střední průmyslovou školu, měla v té době 25 let, a otec, vyučen jako kuchař s maturitou, měl 23 let. Anetka se narodila jako zdravé miminko, měřící 50 cm a vážící 3,50 kg. Porod proběhl u dítěte bez komplikací, u matky se nějaké komplikace objevily. Mluvit i chodit začala Anetka ve věku, odpovídajícím normálnímu vývoji dítěte. Kromě bronchitidy v šesti měsících neprodělala žádné nemoci ani úrazy. Asi od tří let nosí brýle, jelikož trpí krátkozrakostí. Když se snaží na něco soustředit, například na televizi, naklání hlavu na levou stranu. Mezi její oblíbené činnosti patří kreslení a jednoduché počítačové hry pro děti předškolního věku. Díky těmto hrám zvládne bez problémů napočítat do deseti, pozná barvy a poskládá sama jednoduché puzzle. Dále ji zajímají auta, zvířata a baví ji reklamy v televizi. Je velmi aktivní a nevydrží dlouho dělat stejnou věc. Někdy je hodně zbrklá a je nutné ji zklidnit, aby si například neublížila. Na dívku je velmi odvážná a neodradí ji ani upadnutí na zem. Řekla bych, že je vůdčí typ, má ráda, když jsou věci podle ní a ráda je také středem pozornosti, což se jí daří, protože nemá zatím žádného sourozence. Ve školce to s ní paní učitelka také nemá jednoduché, protože nevydrží sedět na zemi a hrát si v klidu, stále pobíhá a něco vymýšlí.

Co se týká její levorukosti, sama dává přednost používání levé ruky, ale pokud se unaví, klidně přesune pastelku do ruky pravé. Jelikož se ji rodiče nesnažili přecvičit a nechali jí volný výběr, kterou rukou bude kreslit a psát, používá převážně svou vedoucí ruku, tedy levou. Naučila se ale také používat pravou ruku, nejspíše když se snažila napodobit rodiče nebo když se jí něco levou rukou nedařilo.

Předpokládaný další vývoj: Je velmi pravděpodobné, že Anetka bude ve škole psát levou rukou, ale zvládne to i pravou, bude tedy nejspíše obouruká. Stříhat bude nejspíše bez problémů pravou rukou, pokud nebude mít k dispozici nůžky pro leváky. Její obourukost pro ni bude velká výhoda, protože bude velmi obratná a šikovná. Mohla by toho využít například při hře na nějaký hudební nástroj. Určitě by se rodiče měli poradit s odborníkem ohledně toho, že Anetka naklání hlavu nalevo. Časem by s tím mohla mít problémy, například ve škole by se mohla setkat s posměchem spolužáků.

ZÁVĚR

Je zřejmé, že společnost udělala za posledních třicet let velký krok kupředu v přístupu k levákům. Dnes už je skutečně možné tvrdit, že leváci přeučovaní nejsou, protože se u nich nevyskytují žádné důsledky přecvičování, které by toto dokázaly. Levoruké děti mají možnost používat své pomůcky pro leváky a spokojeně se vyvíjet jako pravoruké děti. Pokud se v pravoruké společnosti setkají s překážkou, jsou schopny se naučit k některým činnostem používat pravou ruku, pokud není zbytí. Spousta levorukých dětí například stříhá pravou rukou, ale naučily se to z vlastních pohnutek, aniž by je k tomu někdo nutil. Samozřejmě při psaní budou znevýhodněni, protože si vzor v písance zakrývají rukou a nevidí, co mají psát, často ruku oddělávají, aby se podívaly, ale tím pádem je jejich písmo kostrbaté a přerušované, protože už nedokáží znovu navázat přesně v místě, kde přestaly. Myslím si, že tento nedostatek by se mohl snadno vyřešit, pokud by se písanky pro děti tiskly ve dvou variantách-jedna pro praváky se vzorem na levé straně a jedna pro leváky se vzorem na pravé straně. Řekla bych, že tohle je to nejmenší, co je pro ně možné udělat. A pokud se vyrábí nůžky a pera, se kterými lze manipulovat levou rukou, tak obrácená písanka nemůže být tak velký problém. Také by se mělo zajistit, aby byli rodiče více informováni, například o tom, jaké pomůcky levákovi pořídit, jak s ním doma procvičovat psaní a podobně. Jedna z možností je vytvoření brožurek, určených pro rodiče leváků, a které by obsahovaly všechny potřebné informace, jak k dítěti přistupovat. Tyto brožurky by byly k dispozici například v čekárnách dětských lékařů nebo v šatnách mateřských škol, kde rodiče často na své děti čekávají. A samozřejmě musí být vzájemná spolupráce mezi učitelkami v mateřských školách a rodiči. Učitelky by měly být poučené o leváctví, vědět, jak vést dítěti ruku při kreslení a s rodiči projednávat problémy či nezdary dítěte. Připravení rodiče ulehčí dítěti vstup do základní školy, což je jednou z mnoha nástrah, se kterými se leváci ve svém životě setkají.

Výzkum, provedený na základních školách, vyvrátil mýty, které o levácích existují, a to, že leváci trpí více poruchami učení než praváci, mívají problémy v chování nebo bývají častěji nemocní. Výsledky výzkumu neodpovídají ani tvrzení, že leváctví je dědičné, jelikož 87,5 % levorukých dětí má oba rodiče praváky. Potvrdilo se ale, že mají leváci stále problémy při psaní, zejména s úpravou a bývají tedy hůře ohodnoceni než praváci. Dokonce ani při používání psacích per pro leváky se pravákům ve psaní nevyrovňají. Také se potvrdilo, že jsou leváci výtvarně a matematicky nadaní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) literatura

DRNKOVÁ, Z., SYLLABOVÁ, R. *Záhada leváctví a praváctví*. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0113-6

DRTILOVÁ, J. KOUKOLÍK, F. *Odlišné dítě*. Praha: Vyšehrad, 1994. ISBN 80-7021-097-4

HEALEY, J. M. *Leváci a jejich výchova*. Praha: Portál, 2002. 111 stran. ISBN 80-7178-701-9

MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, s.r.o., 2000. 285 stran. ISBN 80-85912-29-5

ŘÍČAN, P.; KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*, Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2006. 4. vydání. 604 stran. ISBN 80-247-1049-8

SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 6. vydání. 232 stran. ISBN 14-072-86

SOVÁK, M. *Výchova leváků v rodině: Aktuální problémy speciální pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 6. vydání. 116 stran.

SYNEK, F. *Záhady levorukosti: Asymetrie u člověka*. Praha: Horizont, 1991. ISBN 80-7012-054-1

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál, 2001. 208 stran. ISBN 80-7178-544-X

b) internetové zdroje

SKÁLOVÁ, Olga. *V Brně vznikl obchod, který má zboží jen pro leváky* [online]. [cit. 6.5.2009]. Dostupné z www:

<<http://www.levaruka.cz/rrrrr/>>

Leváctví [online]. poslední aktualizace 22.4.2009 [cit. 27.4.2009]. Dostupné z www:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lev%C3%A1ctv%C3%AD>>

Negativismus [online]. poslední aktualizace 11.8.2006 [cit. 27.4.2009]. Dostupné z www:

<http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=64050&s_lang=2&title=negativismus>

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1.....	32
Tabulka č. 2.....	33
Tabulka č. 3.....	34
Tabulka č. 4.....	34
Tabulka č. 5.....	35
Tabulka č. 6.....	36
Tabulka č. 7.....	37
Tabulka č. 8.....	38
Tabulka č. 9.....	38
Tabulka č. 10.....	39
Tabulka č. 11.....	40
Tabulka č. 12.....	41
Tabulka č. 13.....	42
Tabulka č. 14.....	43
Tabulka č. 15.....	43
Tabulka č. 16.....	44
Tabulka č. 17.....	45
Tabulka č. 18a.....	45
Tabulka č. 19.....	47
Tabulka č. 20.....	48
Tabulka č. 21.....	49
Tabulka č. 22.....	51
Tabulka č. 23a.....	53

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	32
Graf č. 2	33
Graf č. 3	34
Graf č. 4	35
Graf č. 5	36
Graf č. 6	36
Graf č. 7	37
Graf č. 8	38
Graf č. 9	39
Graf č. 10	40
Graf č. 11	41
Graf č. 12	42
Graf č. 13	42
Graf č. 14	43
Graf č. 15	44
Graf č. 16	44
Graf č. 17	45
Graf č. 18a.....	46
Graf č. 19	48
Graf č. 20	49
Graf č. 21	50
Graf č. 22	52
Graf č. 23	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Test k určení laterality

Příloha P II: Dotazník

PŘÍLOHA P I: TEST K URČENÍ LATERALITY

	Lateralita ruky	pravá ruka	levá ruka	ruce střídá
47	Navlékání korálek			
48	Zasouvání kostek do otvorů			
49	Skládání mozaiky z korálek, či hříbečků			
50	Roztáčení káči			
51	Zvonění zvonečkem			
52	Gumování			
53	Hod míčem			
54	Kutálení míče, trefování kuželek			
55	Šroubování uzávěrů lahví			
56	Šroubování matic			
57	Zatloukání kladívkem			
58	Hra s pískem – používání lopatky			
59	Zvedání kbeličku s pískem			
60	Stříhání			

	Lateralita oka	pravé oko	levé oko	oči střídá
61	Dívání se do kukátka, krasohledu			
62	Dívání se do lahvičky			
63	Dívání se do klíčové dírky			

	Lateralita	věk	nevyhraněná	vyhraněná, praváctví, leváctví
64	Ruky			
65	Oka			

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Milí rodiče,

jmenuji se Michaela Knotová a jsem studentkou 3. ročníku sociální pedagogiky ve Zlíně. Do rukou se Vám dostal můj dotazník, to znamená, že Vaše dítě je levák. Ve své bakalářské práci se zabývám problémy, které obnáší leváctví po nástupu do první třídy, a proto bych Vás chtěla požádat o vyplnění následujících otázek. Dotazník je zcela anonymní a údaje budou použity jen pro účely mé bakalářské práce. Prosím, odpovědíte pravdivě a upřímně. Pokud máte nějaké dotazy nebo Vás zajímají výsledky výzkumu, kontaktujte mne prosím na emailové adrese michaela_knotova@email.cz.

- 1) Je alespoň jeden z rodičů dítěte levák?
  - a) ano
  - b) ne

- 2) Chodí dítě rádo do školy?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 3) Je Vaše dítě smířeno s tím, že je levák?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 4) Jak se k němu chovají spolužáci? Posmívají se mu, že je levák?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 5) Myslíte si, že učitelka věnuje dítěti dostatečnou pozornost?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 6) Sedí Vaše dítě v lavici správně, tak, aby si nezavazelo se sousedem?
  - a) ano
  - b) ne
  - c) nevím

- 7) Jaký má Vaše dítě ve škole prospěch?
  - a) výborný
  - b) průměrný
  - c) špatný

- 8) Má dítě problémy s chováním, např. občas donese poznámku, nesoustředí se ve vyučování nebo zapomíná úkoly?
  - a) ano

- b) ne
- c) nevím

9) Rozmazává si dítě při psaní rukou to, co už napsalo?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10) Používáte při psaní pomůcky pro leváky?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím o tom, že existují

11) Má dítě problémy se psaním, např. dostává špatné známky, musí doma více procvičovat atd.?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12) Trpí dítě dyslexií, dyskalkulií nebo nějakou jinou poruchou? pokud ano, jakou?

- a) ano.....
- b) ne
- c) nevím o ničem

13) Bývá dítě často nemocné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14) Zkoušeli jste někdy dítě přecvičit na pravou ruku?

- a) ano
- b) ne

15) Zakoktává se nebo zadržává Vaše dítě v řeči?

- a) ano
- b) ne

16) Stane se, že se Vaše dítě někdy v noci pomočí?

- a) ano
- b) ne

17) Je Vaše dítě někdy jakoby „duchem nepřítomné“, např. přestane číst uprostřed věty?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

18) Byli jste někdy s dítětem v pedagogicko-psychologické poradně nebo u jiného odborníka? Pokud ano, proč?

- a) ano.....
- .....

b) ne

19) Má dítě nějaké jiné problémy, které nebyly zmíněny? Jaké?

.....
.....
.....

20) Jaký je nejoblíbenější předmět Vašeho dítěte ve škole? (bez ohledu na prospěch)

.....

21) Jaký je nejméně oblíbený předmět Vašeho dítěte ve škole? (bez ohledu na prospěch)

.....

22) Napište prosím 3 činnosti, ve kterých dítě vyniká (předměty ve škole, zájmy, sportovní aktivity, atd.):

.....
.....
.....

23) Napište prosím 3 činnosti, se kterými má dítě problém nebo je nezvládá:

.....
.....
.....

DĚKUJI VÁM ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU!!!!